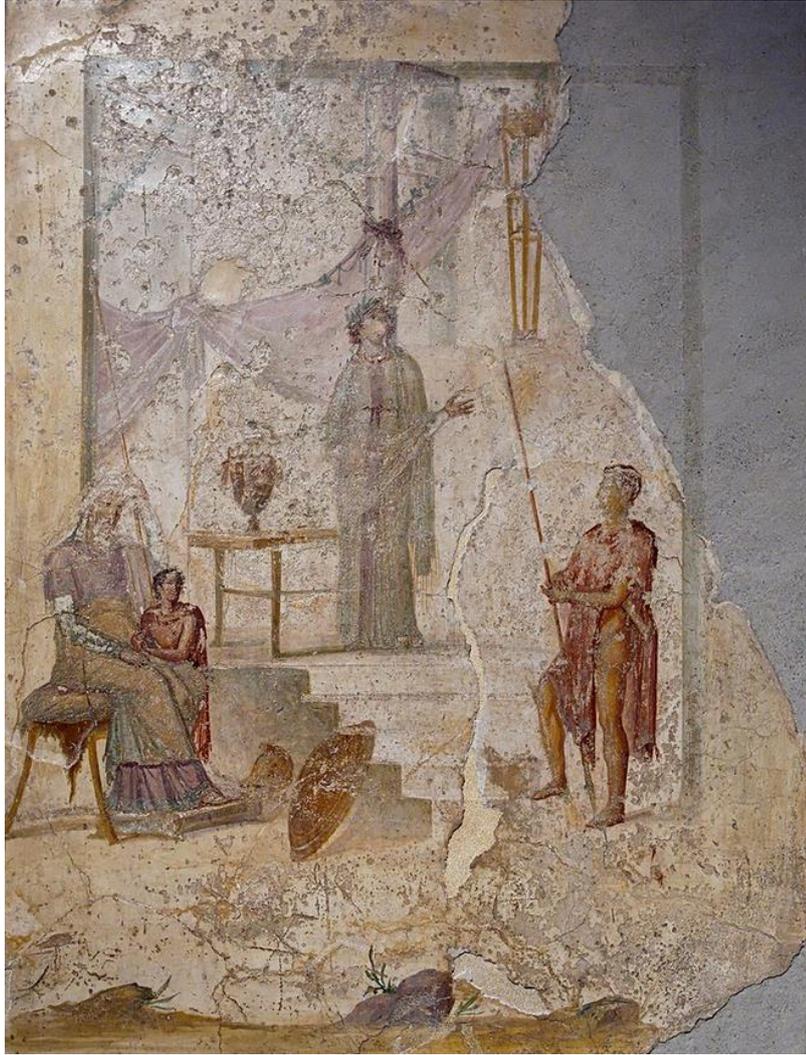

Kassandra - gréc. Κασσάνδρα/Kassandra, lat. Cassandra; v *gréckej mytológii* trójska princezná s vešteckými schopnosťami, dcéra kráľa *Priama* a jeho manželky *Hekaby*, sestra *Parisa* a *Hektora*; vynikala nielen ako *veštkyňa* ale aj svojou *krásou*; sľúbila mu svoju lásku *Apolónovi*, ak jej dá vešteckého ducha; Apolón to urobil, ale ona ho odmietla milovať; dary od bohov sa nevracajú, takže schopnosť predpovedať jej zostala, ale Apolón ju potrestal tým, že nikto nebude jej veštibám veriť; čokoľvek *Kassandra* predpovedala, nikto tomu neveril, ale každá veštba sa do písmena splnila; vyveštila skazu *Tróje*, ktorú zapríčini *Paris*, varovala pred *trójskym koňom*; po dobytí *Tróje* pripadla ako korisť *Aiásovi Malému*, ktorý ju zneuctil a neskoršie daroval *Agamemnónovi*; hneď po vstupe do paláca na slávnostnú hostinu bola zavraždená po *Agamemnónovi*; niekde sa tvrdí, že zomrela rukou zradného kráľovho bratranca *Aigistha*, iní vravia, že to bola ruka *Klytáimnéstry*, kráľovej manželky; k týmto vraždám nemuselo dôjsť, keby *Kassandrine* varovné slová pred vstupom do paláca boli vypočuté, lenže ako vždy jej slovám nikto neveril; pozri *Hektor*, *Achilleus*; *Pýthia*; *ženy Trójskej vojny*

Aiax znásilňujúci Assandru (tondo z attického pohára, 440-430 pr.Kr.)

Kassandra (uprostred) veští Priamovi pád Tróje (freska, Pompeje)

Kassandra objíma kultovú sochu Atény xoanon, zatiaľ čo ju Ajax od ňu odťahuje (pompejská freska z átria Casa del Menandro)

S. J. Solomon: Ajax a Cassandra (1886)
E. de Morgan: Kasandra (1898 ?)

kaseín - kazeín

kaselská hned' - hned' kaselská

Kasiti - Kassiti

kasitské umenie - kassitské umenie

kaskáda - prirodzený alebo umelý stupňovitý vodopád; v úzkom poňatí umelý stupňovitý súbor *fontán* vo tvare prírodných *vodopádov* najčastejšie v barokovom *parku*, *záhrade* (porovnaj *fontána rustika*); pozri *kašna*; *francúzsky park*, *záhradná architektúra*

P. Stevens II : Lesnatá krajina s kaskádami a skupinou lovcov (16.-17.st.)

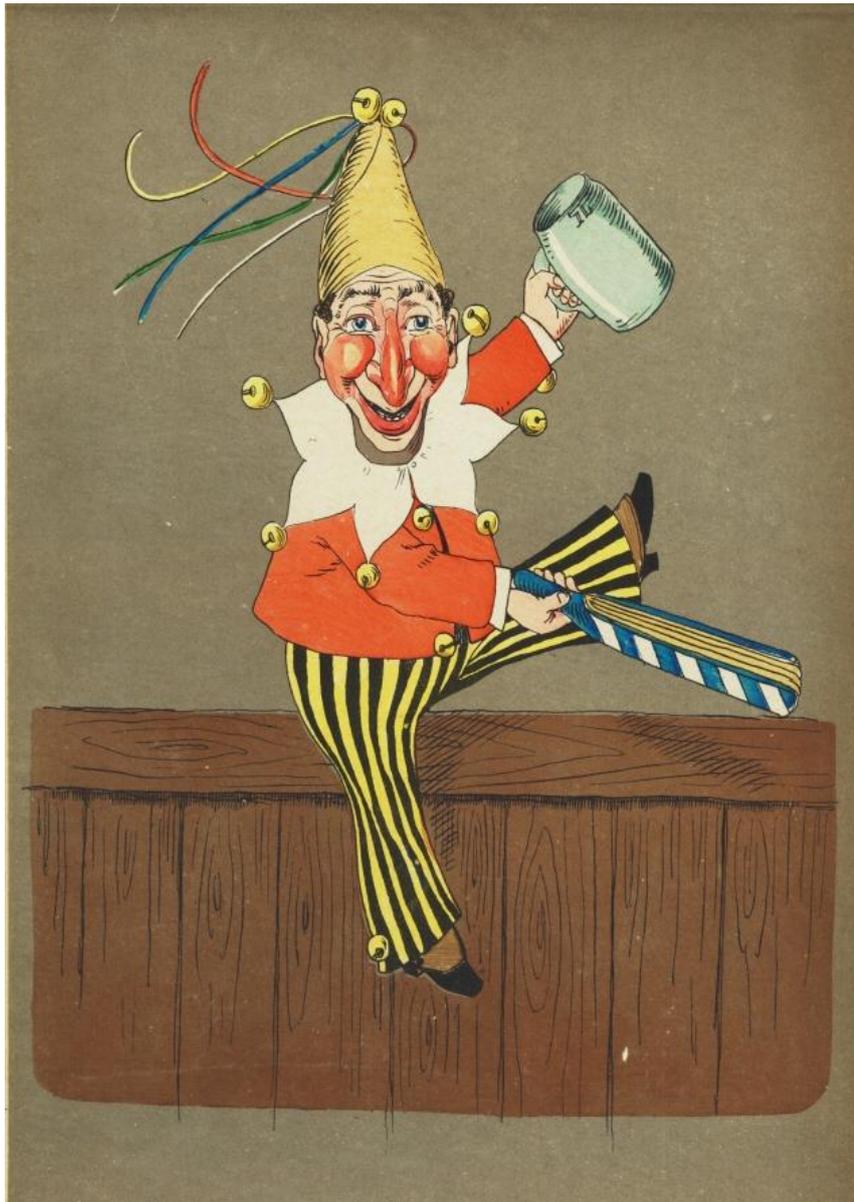

J. Pillement: Portugalská krajina s kaskádou (pastorále, 18.st.)

Kasperle - bavorsk. nem. Káschberl, švábsk. nem. Kaschberle, švajčiar. nem. Chaschperli; viedenský *typ* z pol. 19. storočia, predchodca *bábkovej* postavičky *Gašparka/Kašpárka*; slávna a tradičná *bábková* postava z Rakúska, nemecky hovoriacej časti Švajčiarska a Nemecka; jej korene až do 17. st.; Kasperle bol v svojej dobe tak populárny, že Kasperltheater bolo synonymom pre *bábkové* divadlo; Kasperltheater obsahuje nasledujúce postavičky: Kasper, Marienka, Seppel, princezná, kráľ, čarodejnica, lupič a krokodíl; staršie, tradičný Kasperle je veľmi podobný *Punchovi*; meno Kasper pravdepodobne pochádza zo starovekého perzského významu „držiteľ pokladu“; tradícia hovorí, že jeden z *Troch kráľov*, ktorí navštívili *Ježiška* sa menoval *Caspar*; tento *typ* tiež existoval v pašiových hrách stredovekej cirkvi; *bábkový* Kasper, spolu s francúzskom *Guignolom* a britským *Punchom* a *Judy*, má svoj pôvod v charaktere *Pulcinella* z talianskej *Commedia dell'Arte*; *Pulcinella* mala násilný charakter a bola oblečená do typicky bieleho oblečenia, dlhej bielej čiapky a čiernej masky; *typ* je všeobecne spájaný s Neapolom; *bábková* postava Kasper sa prvýkrát objavila v Mníchove v roku 1858 v *bábkovej* hre *Čarovná Falia*; rovnako ako jej bratranec *Punch*, čoskoro Kasper bol grotesknou postavičkou porážajúcou diabla, čarodejnice a *krokodíla*; pozri *Viedeň*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Kasperle>

http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Lothar_Meggendorfer_Kasperl.jpg

Lothar Meggendorfer: Kasperl (ilustrácia z r. 1879)

Kassandra - Kasandra

kasselská hned' - kaselská hned'

kasia - starogrécky *klobúk*; pozri *antický odev*, *klobúk antický*

Kassián Ján - Cassianus Johannes

Kassiopeia - v *gréckej mytológii* manželka etiópskeho kráľa *Kéfea/Cephela*, matka *Andromedy*; vystatovačne vyhlásila, že sa považuje za krajšiu (pozri *krása*, *pýcha*) ako všetky *nymfy* > za *trest* zoslal *Poseidón* na kráľovstvo morskú obludu (pozri *monštrá*); *Kéfeus* sa obrátil na líbyjskú *veštiareň* boha *Amóna*, ktorá mu odporučila obetovať dcéru *Andromedu*; Kefeus prikoval dcéru na skalu a keď si pre ňu prichádzala obluda, oslobodil ju *Perseus* a zobral si ju za ženu; po smrti *Kassiopeiu* aj *Kéfea* bohovia premenili na súhvezdie; pozri *metamorfóza*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Kassiopeia>

Kassiti/Kasiti - národ žijúci severne od *Mezopotámie* z oblasti pohoria *Zagros*; *Kassiti* vpadli do *Starobabylonskej ríše* a zrejme spôsobili jej pád (okolo 1540 pr.Kr.); nadvláda *Kassitov* trvala v období asi 1600-1100 pr.Kr. (príp. 1165 pr.Kr.), keď boli porazení *Elamom*; po *Kassitoch* potom ovládli *Babylonskú ríšu* *Asýrčania*

kassitské umenie - tiež označované ako posledná fáza starobabylonského umenia z rokov 1550-1150 pred Kr. (hoci *Kassiti* boli tými prvými, ktorí sa podieľali na pádu *Starobabylonskej ríše*); zachovaných málo pamiatok; chrámy babylonského typu s radom miestností zoradených okolo nádvorja, s dvormi usporiadanými po ose medzi vstupnou *branou* a *svätyňou*, vonkajšie múry z hlinených dosák s výstupkami a výklenkami, ktoré zdobí keramické reliéfy bohov (chrám v *Uruku*), ktoré nielen chrám zdobili ale aj spevňovali; ďalej *zikkurat* vysoký 60m a palác obložený tehliami vypaľovanými podľa novej technológie v kadlube (žľabe); najvýznamnejšie sochárske pamiatky: *dioritové hraničné kamene kudurru* (pozri *kamene hraničné*), drobné hlinené plastiky (*gryf*, *lev*, *býk*, ale aj motív *koňa*, ktorý bol *jazdeckým zvieratom* popri *lave*) a ryté *pečate* (pozri *gemoglyptika*, *glyptika*); symbolické motívy *stromu života*; v maliarstve a keramike prevládali dve farby: modrá a čierna; pozri *babylonské umenie*, *Babylonská ríša*

kasta - pozri *kastovníctvo*

kastanety - *hudobný nástroj* (najmä španielsky) z dvojice drevených lastúr spojených na konci tkanicou, ktorá sa prevlieka na palce rúk; v *čínskom umení* kastanety atribútom *Cchao-kuo-čchiou*, jedného z *ôsmich Nesmrtelných*; pozri *Španielsko*; *atribúty*, *symboly*, *alegérie* a *prirovnania*; *ninera*

R. Bayeu y Subias: Hudobník (18.st.)

W. S. Mount: Hráč na kastanety (1856)

kastel - z lat. *castellum*

1. menšia *rímska* pevnosť - *castra*, súčasť opevnenia - *limes*; pozri *Rímska ríša*; *cenobium*
2. pravidelný štvorcový, ale aj *polygonálny* viacvežový *hrad*, zvyčajne s *flankovacími vežami* a obvodovou zástavbou; vznik v 12. st. v *Ile-de-France* okolo 1200, v 13. st. rozšírený po celej *Európe*; v pol. 13. st. v strednej Európe ako *mestský hrad*, zvyčajne bez možnosti flankovania; v 14. st. vznik štvorvežového talianskeho kastelu; pozri *castel*, *kaštieľ*, *Castel Sant' Angelo/mauzóleum Hadriánovo*

Kastília - historické územie severného (Stará Kastília) a stredného (Nová Kastília, stredisko *Madrid*) *Španielska*; pozri *Katalánia*

I. Zuloaga y Zabaleta: Kastílska krajina

kastílski maliari - pozri *J. Camarón y Bononat, J. Camarón y Meliá*

http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Pintores_de_la_provincia_de_Castell%C3%B3n

B

Jorge Borrás

C

José Camarón Boronat

José Camarón y Meliá

Vicente Castell

Juan Francisco Cruella

G

Eugenio Guilló

Vicente Guilló

I

Ismael El Jardinero

L

Vicente Llorens Poy

M

Pascual Mespletera

Joaquín Michavila Asensiuan García Ripollés

O

Joaquín Oliet Cruella

S

Manuel Sáez

Manolo Safont
Vicente Soler

Kastor - lat. *Castor*; v gréckej mytológii jeden z bratov - dvojčiek *Dioskurovcov*; jeden z najväčších hrdinov gréckych mýtov po *Héraklovi*, krotiteľ koní (pozri *krotiteľstvo*); Kastorovým otcom bol spartský kráľ *Tyndareos* (preto bol smrteľný) a Polydeukovým otcom *Zeus*, preto bol *nesmrteľný*; matkou obidvom bola Tyndareova manželka *Léda*; keď Kastor zomrel (zasiahnutý *kopijou* bratanca *Ida* v dutine stromu, kde sa skrýval potom, čo ulúpili v *Arkádii* stádo býkov a uniesli nevesty svojich bratancov), jeho brat preklial svoju nesmrteľnosť

Zamarovský v súvislosti s heslom *Theseus*: Thesea po čase vyslobodil z podsvetia *Herakles*; *Helenu* zatiaľ uniesli z *Atén* jej bratia Kastor a Polydeukes; za trest únosu svojej sestry Theseom zrúcali aténske hradby a vládu v meste odovzdali Theseovmu nepriateľovi *Menesteovi*

www v súvislosti s heslom *Leukippidy*: dcéry kráľa *Leukippa*, potomka *Bellerofonta*; volali sa *Hilarea* a *Erifyla* (alebo *Foibe*) a ich snúbencom ich uniesli *Dioskurovci*, Kastor a *Lynkeos*, lebo sa tak chceli pomstiť svojim bratancom *Idovi* a *Lynkeovi* za to, že ich oklamali pri spoločnom delení dobytky; po vzájomnom boji všetci zahynuli

<http://it.wikipedia.org/wiki/Castore>

J. R. Weguelin: Castor a Pollux v bitke pri jazere Regillus (1880)

P. P. Rubens: Únos dcér Leukippových

kastovníctvo - v *Indii* spoločenský systém od obdobia *védizmu*; predpokladaný zrod indického kastovníctva je v členení mestských štvrtí *Mohendžo-daro*; v čase zrodu *bráhmánizmu* bola spoločnosť rozdelená na *varny*, v čase rozvinutého bráhmánizmu a *hinduizmu* na štyri základné kasty:

bráhmáni - kňazi
kšatrijovia - vládcovia
vajšovia - poľnohospodári a remeselníci
šúdrovia - sluhovia
nedotknuteľní žijúci mimo kasty

kastrácia - pozri *imelo, osol* (Biedermann); *eunuch*; *býk*; *Uranos, Kronos*; *erotika/sex*; *trst*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Castration>

<http://discardingimages.tumblr.com/post/23028115476/origen-roman-de-la-rose-france-15th-century>

<http://discardingimages.tumblr.com/post/18846451299/news-for-the-delphic-oracle-jupiter-castrating>

Kastulus/Castulus - sv. *Haštal*

kasula - lat. *casula* – „domček, *planeta*“; *ornát* katolíckych kňazov v tvare obojka; vyvinutý z rímskej *paenuly*; mala zvonový uzavretý tvar bez rukávov s otvorom pre hlavu a siahala takmer k zemi; v *stredoveku* zužovaná a na bokoch prestrihnutá, v *baroku* pásom látky prevliekaným cez hlavu a voľne splyvajúcim vpredu a vzadu; zhotovená z *lanu, bavlny*, neskoršie z *hodvábu*; farbou zodpovedala liturgickému *kánonu* (pozri *farby liturgické*); ozdobný pás alebo *križ vidlicový* v 15.st. nahradený *križom latinským*; pozri *dalmatika*; *liturgický odev*

- zdobené vrchné rúcho v predpísanej liturgickej farbe, nosené cez *albu*; z *antického* zvonového šatu, neskoršie polovičného eliptického strihu, v *gotike* splyvavé v záhyboch, v *baroku* kratšie a hladké

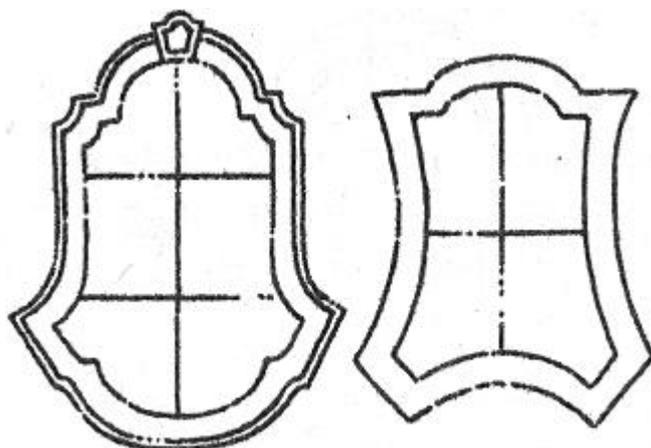
P. Berruguete: Sv. Gregor pápež (1495)

F. de Zurbarán: Sv. Vavrínek (1636)

kasulové okno - *barokový tvar okna v tvare kasuly*; umiestňovalo sa do barokových chrámov; pripomína kasuli - vrchné obradné rúcho katolíckeho kňaza; vo svetskej architektúre sa užívalo niekedy v *štítoch* a *vikieroch*

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kasulov%C3%A9_okno

Kasulové okno

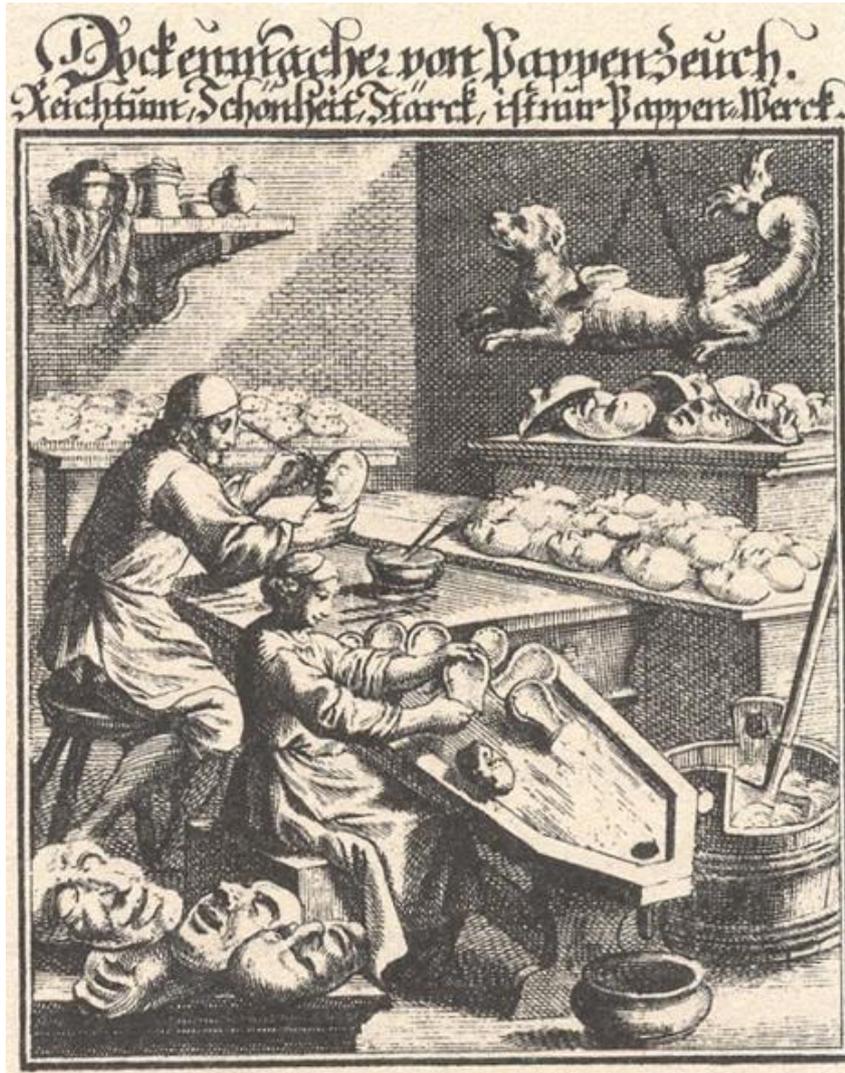
Kaščeň - *Kosteň Nesmrteľný*
kašeľ čierny - *čierny kašeľ*

kašírovanie - z franc. cacher – „ukryť, zastrieť, zatajiť“; výtvarná technika vrstvenia mokrej *papieroviny* spevňovanej *glejom* a vytváranie reliéfnych, plastických tvarov; kašírovacia hmota sa volala *cartapesta/papiermašé*; vytvorené plastické dielo (*socha, reliéf, maska, ozdoba, kulisa*) alebo iba skúšobné, predbežné dielo, ktorým sa mali overiť proporcie *detailov, zorný uhol* konečného diela, priestorové a svetelné podmienky, v ktorých sa socha ocitne; ako konečnú realizáciu diela používajú kašírovanie medzné smery v *maliarstve, sochárstve, scénografii, panoráme, dioráme*; pozri *farby glejové, klenba imitovaná*

<http://austria-forum.org/af/Heimatlexikon/Spielzeugmacher>

P. van Coecke Aelst: Hlava Druon Antigoon (papierová hmota, laná, kov; 1534-1535)

Ch. Weigel st.: Výrobca kaširovaných hračiek (medirytina, 1698)

Kašmír - severoindická provincia; pozri *záhrada 4, tonga; India*

kašmír - mäkká jemná *tkanina* zo srsti *kašmírskej* kozy s typickým bohatým farebným vzorom; obľúbený materiál v časoch *Franc. revolúcie* (pozri *móda*), kedy bol dovážaný z *Indie*; neskoršie počas *Napoleonovho* cisárstva dovoz zakázaný a vyrábaný vlastný kašmír z kôz dovezených z Indie (menej kvalitný, ale podstatne lacnejší prispel k rozšíreniu tohto materiálu do franc. *empírovej módy*); pozri *vlna, textília; empír*

2.v prenesenom význame druh *ornamentu* typický pre indické výrobky z kašmíru

3.mäkká tkanina z česanej priadze trojzväzkového *kepru*

E. Šimerová-Martinčeková: Zátišie - jablká a keramická misa (1941)

kašmírová priadza - pozri *kašmírový vzor*; *priadza*

kašmírová šatka - pozri *šafolka*, *kašmírový vzor*

kašmírový šál - pozri *kašmírový vzor*; *šál*

kašmírový vzor - www. zastaralo *šafolový*; svoje meno kašmír získal v severoindickej provincii, kde už od 16.st. vyrábali miestni *remeselníci* originálne, výnimočne jemné a pozoruhodne zafarbené *šály* zo suroviny, ktorú kupovali od *čínskych*, *tibetských* a *afganských* obchodníkov, ktorí putovali po *hodvábnej ceste*; indický cisár Akbar Veľký (1542-1605) bol prvým veľkým propagátorom kašmíru a mal vo svojom šatníku veľa *kašmírových šálov*, často v exotických *farebných odtieňoch*; moderná história kašmíru začína okolo roku 1800, keď sa prvé kašmírové šály dostali do *Paríža*, kde vzbudili veľkú pozornosť a stáli pri zrode plánov na vlastnú výrobu kašmírového zbožia vo *Francúzsku*; pôvodné francúzske kašmírové šály mali, na rozdiel od originálov z Kašmíru iný vzor na rubu ako na líci a po roku 1840 sa významným producentom kašmírových šálov stalo *Škótsko*, kde používali francúzsku priadzu; v 70 rokoch 19.storočia navštívil Kašmír majiteľ pradiarne z Bradfordu v *Škótsku* Joseph Dawson a študoval postup výroby kašmírovej priadze; po svojom návrate proces zdokonalil a najmä zmechanizoval a začal priemyselne vyrábať kašmírovú priadzu zo suroviny, ktorú sám dovážal z Číny; jeho spoločnosť sa stala najväčším svetovým obchodníkom a spracovateľom kašmíru a súčasne položil základy celého priemyselného odvetvia v Škótsku; relatívne malé škótske pradiarne produkujú dnes tú najkvalitnejšiu kašmírovú priadzu a kašmírové látky; u zrodu súčasnej popularity kašmírových úpletov v 20.rokoch 20.storočia stáli módni návrhári (franc. couturier – „návrhár“) Jean Patou a Coco Chanel, ktorí ich ako prví zahŕňali do svojich kolekcii (pozri *móda*)

kašmírska koza - pozri *kašmír*

kašna – český výraz pre *studňu* či *fontánu*; z nem. der Kasten – „skriňa“ (nad studňou)

kašolong perlový - Täubl: perlová odroda *opálu* na prechodu k *chalcedonu* (chalcedon je mikroskopicky vláknitá odroda *kremeňa*, zatiaľ čo opál je oxid kremičitý); pozri *drahokamy* a *polodrahokamy*

www: matná kriedovobiela, nepriehľadná odroda chalcedónu a opálu

Kašpar Adolf - pozri *tlač bloková*

http://sk.wikipedia.org/wiki/Adolf_Ka%C5%A1par

Kašpárek - český ekvivalent *Gašparka*

Josef Chochol: Kašpárek (okolo 1930)

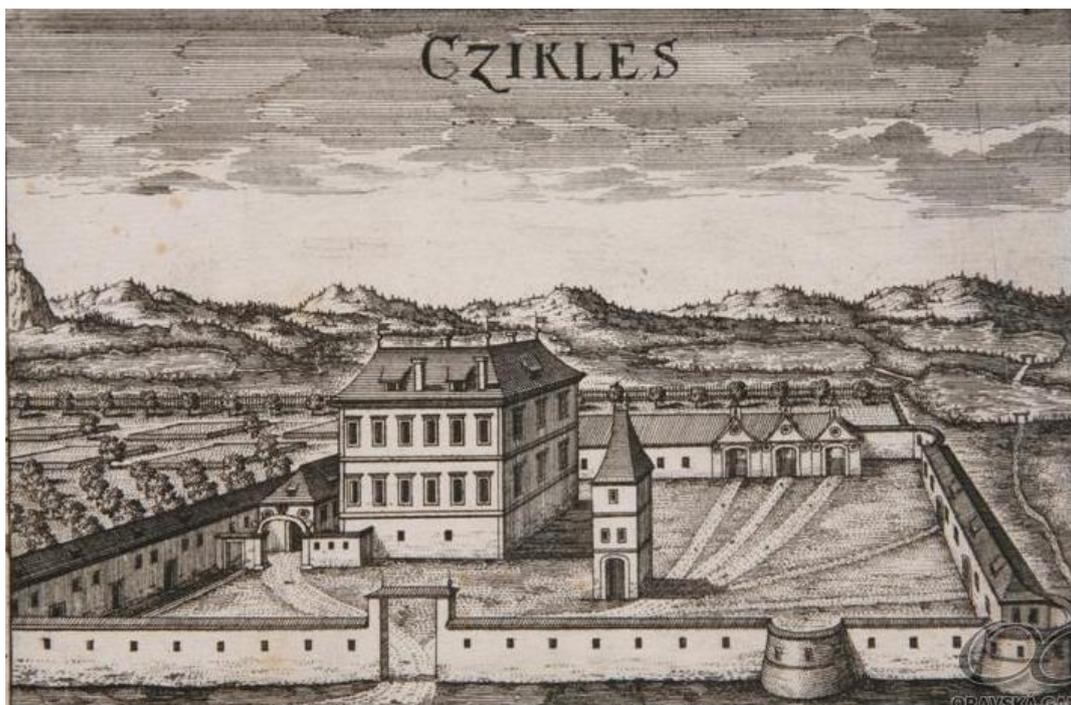
kaštieľ - z lat. castellum – „tvrdza“

-špecifický slovenský typ vidieckeho *sídla* malej zemianskej šľachty; charakter *zámku*, štvorkrídlová alebo obdĺžniková *dispozícia*, prinajmenšom s dvoma hranolovými nárožnými *vežicami*, v renesančnom variante s *atikami*; pozri *enfiláda*; *stredoveké profánne stavby*; *castel*, *kastel*, *tvrdza*

Dudák: osobitý typ vidieckeho *panského sídla* na *Slovensku*; stojí prevažne v rovinatom teréne; vznik od *renesancie*, kedy kaštiele nahrádzali gotické *hrady*; plnil aj obranné funkcie, dôraz však kladený najmä na funkcie obytné a reprezentatívne; základná *štvorcová dispozícia*, ďalej obdĺžniková, zvyčajne s *nádvorím*; *fortifikačné prvky* tvorili zvyčajne okrúhle alebo štvorhranné *veže* v nárožniach, umožňujúce *flankovanie* (pozri *flankovacia veža*), zriedkavo *vodná priekopa s padacím mostom* apod.; od 17.st. v súvislosti s rozvojom vojenskej techniky (palné *zbrane*) stratili kaštiele pevnostný charakter a ako reminiscencie na *opevnenie* ostali iba nárožné *veže*; v *baroku* sa pod termínom kaštieľ na Slovensku mienil aj *zámok* v širšom zmysle, zvyčajne však odvodený od renesančného kaštieľa; kaštieľ v Bytči (1571), v Betlanovciach (1564-68), Hronseku (1576), Fričovciach (1623-30); pozri *slovenská architektúra*; *flankovacia veža*

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Ka%C5%A1tie%C4%BE>

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=22

M. Greischer: Kaštieľ v Bernolákove (medirytina, lept, 1680)

L. Medňanský: Kaštieľ v Strážkach (1929)

kat - pozri *poprava*, *meč katovský*; *Xolotl*

<http://www.hrdelnipravo.cz/poprawy/od-spalku-k-provazu.html>

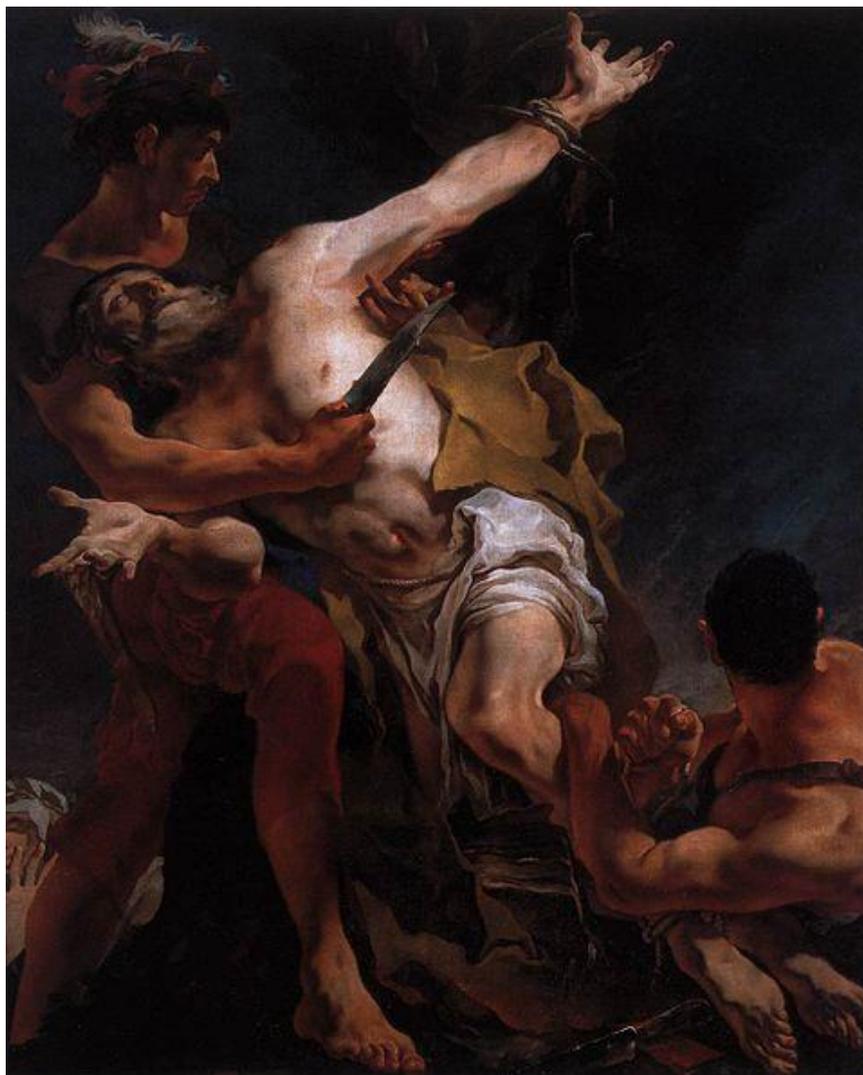
A. Altdorfer: Sťatie sv. Kataríny (1506)

G. B. Tiepolo: Sťatie Jána Krstiteľa (1732-1733)

G. B. Tiepolo: Martýrium svätej Agáty (1756)

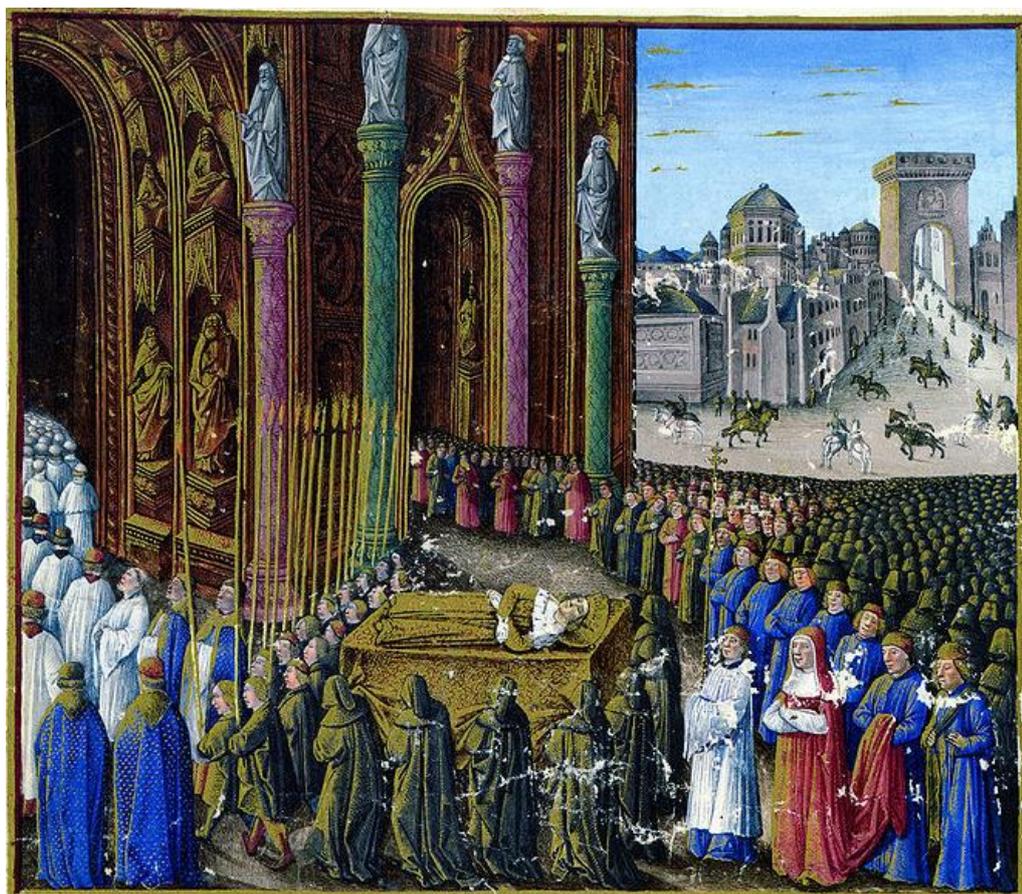

G. B. Tiepolo: Umučenie svätého Bartolomeja (1722)

katafalk - vyvýšené *pódium* pre vystavenie tela mŕtveho, predovšetkým jeho tela v *rakve*; pozri *baldachýn*

Autor neuvodený: Smrť Godefroa z Bouillonu v Jeruzalemu (19.st.)

Pohreb Baldwina (stredoveká iluminácia z rukoisu od Guillaume de Tyr: „Les Histoires d'Outremer“, 1475)

katakombový hrob - hrob katakombový
katakomy - zo starotalian. catacumbae

-rozvetvené siete podzemných *chodieb* s *výklenkami* - *loculi* pre *kostrové* a *žiarové hroby*; existencia už v *eneolite* vo východnom *Stredomorí*; podzemné štôlne od *rímskej antiky* až po začiatok *stredoveku* (2.-4.st.) v *Ríme*, prípadne do 10.st. na *Sicílii*, *Neapole* a okolí, na *Balkáne*; *pohrebiská* starých Rimanov; v umení najdôležitejšie židovské a ranokresťanské katakomby; katakomby boli tiež miestami tajných stretnutí a bohoslužieb prvých *kresťanov*; názov katakomby zovšeobecnel a je vzťahovaný na všetky *podzemné pohrebiská*, prípadne na podzemné chodby vo všeobecnosti; základné schéma katakomb: *predizba*, z ktorej vychádzali až 9m vysoké hlavné chodby; z nich odbočovali vedľajšie chodby zvyčajne necelý meter široké a vysoké 2m; chodby dlhé niekedy niekoľko kilometrov (katakomy Via Nomentana v Ríme 9km), niektoré kresťanské katakomby aj poschodové (katakomy San Callisto v Ríme 4 *poschodia*); *komory* vzniknuté rozšírením chodieb sú *kolumbária*, v ktorých výklenky *loculi* a *arkosolium* na pozostatky *mŕtvych*; mŕtvi s vyšším postavením prípadne pochovávaní v *sarkofágoch*; význam katakomb v ich maliarskej výzdobe, ktorá vychádza z *etruskej* tradície; maľba predovšetkým v komorách, ale zvyrazňovala aj jednotlivé hroby; najstaršia výzdoba kresťanských katakomb z prelomu 2.-3.st. v Neapole a Ríme; vyznačuje sa idylickou *intimitou* (pozri *idyla*), remeselnou ľudovosťou, preduchovnenosťou; *helenistické* rysy súvisia s faktom, že prví *kresťania* v Ríme pochádzali z gréckej kolónie; maľby vychádzajú z dobových maliarskych názorov a bežných *freskových* techník; doznieva v tzv. *architektonickom štýle* (pozri *pompejské maliarstvo*) z dôb okolo roku 180; v rozmedzí rokov 220-250 prevládol červeno-zelený *lineárny štýl*, ktorý potlačil tektonické cítenie steny, ktoré opäť prevážilo až na konci 3.st.; konštantínovské obdobie (pozri *Konštantín Veľký*) nadviazalo na pompejské maliarstvo; katakombové maliarstvo ovplyvnilo *monumentálny štýl* rozvíjaný aj mimo podzemné priestory v časoch oficiálneho uznania kresťanstva, ale jeho význam postupne slabol; najranejšie motívy kryptokresťanské (pozri *kryptogram*) preberali antické motívy *páva*, *kvetov*, okridlených *géniov*, zosobnenie *ročných období* a zlúčili s nimi vlastné vieroučné významy (pozri *kresťanské symboly*); figurálnym symbolom *Krista* sa stal *dobrý pastier*, *cirkev* zosobnená ženskou postavou *oranta*; na konci 3.st. symbolom cirkevnej náuky čítajúci učenec; motívy zdôrazňujú predstavu *zmŕtvychvstania*, posmrtného *spasenia* a život v *raji*; reprezentatívne a didaktické biblické cykly prenikli do maliarstva katakomb až po uznaní kresťanstva; pozri *kolumbárium*, *kubikulum*; *fondi d'oro*; *orant*, *holubica*, *christogram*, *alfa a omega*, *Traja králi*, *závoj* (Baleka)

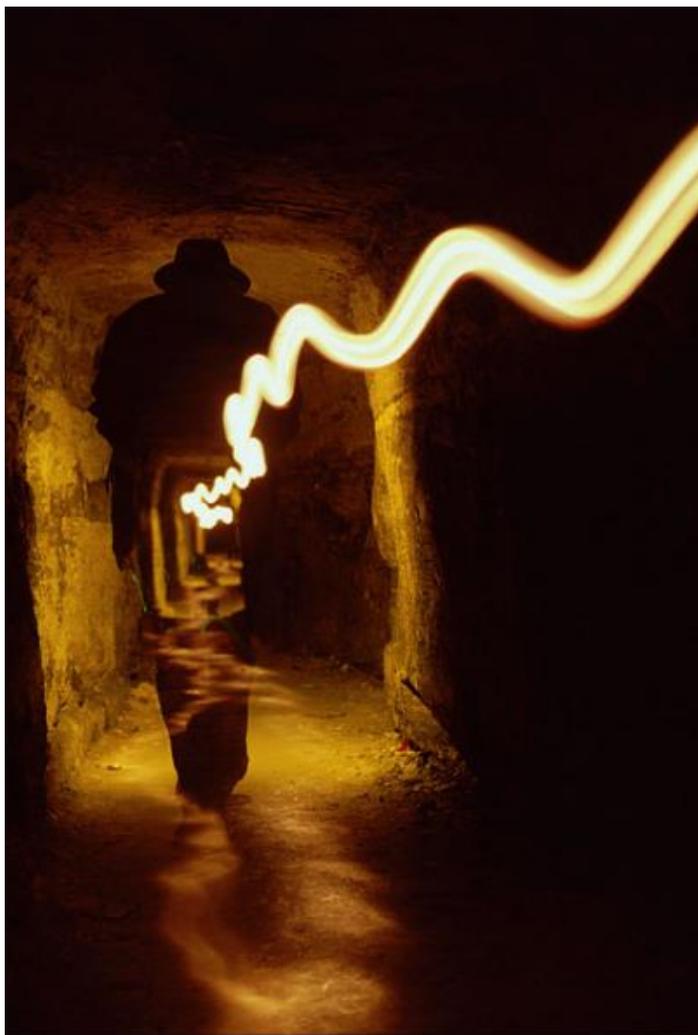
Baleka v súvislosti s heslom *ranokresťanské umenie*: katakomby neboli (iba) tajnými zhromaždiskami kresťanov; pre maľbu v nich je typická jednoduchá červená alebo okrová kresba na bielom alebo žltom podklade, kompozičný rozvrh a výtvarný názor zodpovedajúci rímskej *profánnej* maľbe štvrtého pompejského štýlu (pozri *pompejské maliarstvo*); ťaží z neskorého antického ozdobného systému (napr. motívy vtákov a vegetácie) a popri ňom sa presadzujú už ďalšie vlastné kresťanské symbolické námety hostiny (*Večera Pána*, pastier s ovcou na ramená > *dobrý pastier*, *Daniel v levskej jame*); v 4.st. (kresťanstvo už štátnym náboženstvom) sa umenie odpútavalo od svojich pôvodných ľudových zdrojov a stávalo sa *dvorským umením*; štýlovo sa stále viac rozlišovalo a prinieslo tzv. *krásny sloh* ranokresťanského katakombového maliarstva (katakomy na Via Latina); pozri *Vraždenie neviniatok* (Heinz-Mohr)

<http://es.wikipedia.org/wiki/Catacumba>

https://en.wikipedia.org/wiki/Catacombs_of_Rome

A. Pisa: Procesia v Callistových katakombách (1905)

Kata Halle: Parížske katakomby – žltá verzia (luminografia)

katakomy Domitilly -

<http://www.domitilla.info/docs/de01.htm>

https://www.google.sk/search?q=Domitilla-Katakomben&espv=2&biw=1850&bih=995&tbm=isch&imgil=CpA1up6aI66DHM%253A%253B2XTSH4vsZADlhM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.kolpingrom.it%25252Fbaukasten%25252Fkh-rom%25252Fkatakomben.html&source=iu&pf=m&fir=CpA1up6aI66DHM%253A%252C2XTSH4vsZADlhM%252C &usg=__DRxkxucp4T4XbsHReYybk_RMjKI%3D&ved=0CCgQyjc&ei=2StbVInAOtXwaOCrgiA#facrc=__&imgdii=__&imgrc=CpA1up6aI66DHM%253A%3B2XTSH4vsZADlhM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.kolpingrom.it%252Fbaukasten%252Fuploads%252Fpics%252Fdomitilla_big_02.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.kolpingrom.it%252Fbaukasten%252Fkh-rom%252Fkatakomben.html%3B537%3B378

Holubica s olivovou ratoľou (Katakomy Domitilly, 1.-2.st.)

katakomy Praetexove - *Praetexove katakomby*

katakomy Pricilline -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Catacumbes_de_Priscil%C2%B7la

https://en.wikipedia.org/wiki/Catacomb_of_Priscilla

Katalánia - historické územie severného *Španielska*, vytvárané v priebehu *reconquisty* osídľovaním území ovládnutých dovtedy *Arabmi* (pozri *Almohádovci*, *Almorávidovci*); pozri *Kastília*, *internacionálna gotika*, *trencadís*

katalánska gotika -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:G%C3%B2tic_catal%C3%A0

katalánska história -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Baixa_edat_mitjana_de_Catalunya

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Hist%C3%B2ria_de_Catalunya

katalánska história podľa období -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Hist%C3%B2ria_de_Catalunya_per_per%C3%ADode

katalánska kultúra -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Cultura_als_Pa%C3%AFsos_Catalans

katalánska partikulárna gotika - *partikulárna gotika katalánska*

katalánska škola - jedna z najvýznamnejších románskych umeleckých škôl 11.st. v španielskom umeleckom okruhu; z jej *scriptorií* vyšli *Biblia z Ripollu/Biblia z Farby* a *Biblia zo San Pedra de Roda/Biblia Noaillesova*; pozri *románsky sloh*, *španielske umenie*, *škola...*

katalánske krajiny -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Pa%C3%AFsos_Catalans

katalánske krajiny podľa obdobia -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Hist%C3%B2ria_dels_Pa%C3%AFsos_Catalans_per_per%C3%ADode

katalánske maliarstvo -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Pintura_a_Catalunya

katalánske umenie - pozri *umenie katalánskych krajín*

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Art_de_Catalunya

katalánske umenie katalánskych krajín -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Art_dels_Pa%C3%AFsos_Catalans

katalánske umenie podľa disciplín -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Art_de_Catalunya_per_disciplina

katalánske umenie podľa obdobia a štýlu -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Art_de_Catalunya_per_estil

katalánski architekti - pozri *J. M. Jujol*

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Arquitectes_catalans

katalánski architekti gotickí -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Arquitectes_catalans_del_g%C3%B2tic

katalánski ľudia -

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Catalans>

katalánski ľudia podľa činnosti -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Catalans_per_activitat

katalánski maliari -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Pintors_catalans

katalánski maliari barokoví -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Pintors_catalans_del_Barroc

katalánski maliari gotickí -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Pintors_del_g%C3%B2tic_catal%C3%A0

katalánski maliari renesanční -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Pintors_catalans_del_Renaixement

katalánski sochári - pozri *španielski sochári; J. Pere*

http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Escultores_de_Catalu%C3%B1a

A
Fidel Aguilar
Jordi Alcaraz
José Alcoverro
Artur Aldomà Puig
Eduard Alentorn
Andreu Aleu
Aloi de Montbrai

Antonio Alsina

B

Enric Bassas
Luis Bayón (escultor)
Juan Clara
Miguel Blay
Camil Bofill
Josep M. Bohigas
Jordi Bonet i Godó
Francesc Bonifaç
Lluís Bonifaç i Massó
Lluís Bonifaç
Jaume Busquets

C

Arnau Cadell
Damià Campeny
Josep Campeny
Arnau Campredon
Josep Cañas i Cañas
Pau Carbonell
Tom Carr
Pere Casas Abarca
Jaume Cascalls
Antoni Claperós
Joan Claperós
Josep Clarà
Enric Clarasó
Pere Costa
Pau Costa
Manuel Cusachs

D

Salvador Dalí
Martín Díez de Liatzasolo

E

Lambert Escaler
Jeroni Escarabatxeres
Anexo:Escultores de la Sagrada Familia

F

Adrià Ferran
Feliu Ferrer Galzeran
Domènec Fita
Carles Flotats i Galtés
Joan Flotats
Pilar Francesch

G

Montserrat García Rius
Joan Gardy Artigas
Modest Gené
Joaquim Vicens Gironella
Joan Grau
Francesc Grau
Richard Guino
Salvador Gurri

J

Laurent Jiménez-Balaguer
Joaquim Claret
Jordi de Déu
Julio Antonio

L

Llàtzer Tramulles
Michael Lochner

M

Carles Mani
Frederic Marès
Ramon Marinello
Ricard Marlet
Marcel Martí
Joan Mayné
Joan Miró
Enric Monjo
Familia Morató
Jacint Morató

N

Anselm Nogués

O

Pere Oller

P

Ramon Padró i Pijoan
Joan Pedragosa Domenech
Pere Johan
Pere Moragues
Josep Plandiura
Agustí Pujol (padre)
Agustí Pujol
Josep Pujol

Q

Agustín Querol

R

Ramón de Bianya
Joan Rebull
Bartomeu de Robió
Joan Roig i Solé
Domènec Rovira el Joven
Domènec Rovira

S

Maximí Sala
Andreu Sala
Cristóbal de Salamanca
Josep Salvadó Jassans
Josep de San Benet
Pere Sanglada
Francesc Santacruz i Artigas
Lluís M. Saumells Panadés
Joan Seguranyes
Joan Serra i Constansó

Inocencio Soriano Montagut
Josep Sunyer

T
Torquat Tasso
Joan de Tours
Josep Traité i Compte
Josep Tramulles
Antoni Tramulles
Nicolau Travé
Joan Tuset i Suau

V
Josep Viladomat

katalánski sochári barokoví -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Escultors_catalans_del_Barroc

katalánski sochári gotickí - pozri *J. Pere*

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Escultors_catalans_del_g%C3%B2tic

katalánski sochári moderní -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Escultors_modernistes_catalans

katalánski sochári súčasní -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Escultors_catalans_del_sud_contemporanis

katalánski umelci -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Artistes_catalans
http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Artistes_de_l%27%C3%A0mbit_catalanoparlant_per_disciplina

katalánski umelci gotickí -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Artistes_catalans_del_g%C3%B2tic

katalánski umelci podľa média -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Artistes_catalans_per_especialitat

Katalánsko - pozri *internacionálna gotika, modernizmus* (Dempseyová); *A. de Riquer*

<http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Catalunya>

Katalánsko novoveké -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Edat_moderna_de_Catalunya
http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Edat_moderna_als_Pa%C3%AFsos_Catalans

Katalánsko praveké -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Prehist%C3%B2ria_a_Catalunya

Katalánsko staroveké -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Edat_antiga_a_Catalunya

Katalánsko stredoveké -

http://ca.wikipedia.org/wiki/Categoria:Edat_mitjana_de_Catalunya

***katalóg** - z gréc. katalogos – „zoznam, súpis“

-súpis hmotného fondu, uvedený podľa určitých znakov a podľa vopred stanovených zásad; pomôcka pre bádateľské (pozri *kunsthistoria*) a *zberateľské* účely; autorom najstaršieho katalógu bol Kallimachos k Kyrény spomínaný v súvislosti s *Alexandrijskou knižnicou* (305-240pr.Kr.); pozri *inventár zbierok*; *ilustrácia*, *expertíza*, *umelecký obchod*; *múzeum*; *bibliografia*; *B-formát*

***katalóg AaTh - AaTh katalóg**

***katalóg aukčný - aukčný katalóg**

***katalóg kvetinový - herbár**

***katalóg výstavný - výstavný katalóg**

***katalóg zbierok** - gréc. katalogos – „zoznam, súpis“

-súpis zbierkových predmetov dokumentujúcich umelecké *dielo* podľa kritických vedeckých meradiel; najdokonalejší typ evidencie, dokumentácie a spracovania umeleckého diela; svojimi technickými možnosťami a vedecky školenými pracovníkmi prekonáva niekdajšie *inventáre zbierok* a popisné súpisy zbierok; prináša popis diela: meno skutočného alebo predpokladaného *autora* (pozri *atribúcia*), názov diela, príp. *motív*, *techniku*, *materiál*, rozmer diela, *signatúru*, datovanie a iné *prípisky* na lícnej alebo rubovej časti, alebo na *ráme*, *podstavci* ap., ktoré identifikujú a charakterizujú dielo; popis doplnený všestrannou vizuálnou a literárnou dokumentáciou, celkovou snímku lícnej aj rubovej časti diela, jeho častí (napr. *signatúry*, *dáta*, *prípisku*, *expertízy*, *detailu* apod.); snímky dokumentujú výtvarno-štylovú povahu diela (*rukopis*; snímok za bočného osvetlenia), jeho genézu (röntgenová snímka spodných vrstiev), materiálovú a technickú štruktúru (mikroskopické a makroskopické snímky); *dokumentácia* obsahuje niekedy *grafy* a *nákresy*, ktoré zachytávajú konzervačné a *reštaurátorské* zásahy, chemické analýzy apod.; bibliografická časť zahŕňa záznamy o živote a tvorbe autora, najmä vo vzťahu ku dokumentovanému dielu (vznik, zadávateľ, spory o *autorstvo*, atribúciu, datovanie, pôvod), monografické a iné pramene, špeciálne štúdie, *katalógy výstavné*; katalóg zbierok môže byť vedený abecedne podľa autorov, alebo podľa druhu umenia, štýlového obdobia (pozri *sloh*, *štýl*), okruhu *tém*, *motívov*, materiálov; kriticky a sústavne spracovaný katalóg zbierok je tak východiskom bádateľskej práce a súčasne jej základom; dôležitá súčasť umeleckohistorickej práce (pozri *dejepis umenia*); pozri *inventár zbierok*; *oeuvre catalogue/oeuvre katalog*, *komora umeleckých diel*, *kabinet umeleckých diel*

katalyma - gréc.; zájazdový hostinec, útulok pre pocestných

-v súvislosti s heslom *Narodenie Pána*: katalyma bol staroveký útulok pre pocestných; podľa autora rozbor slova katalyma a okolností, za akých prišiel *Jozef* s rodinou do *Betlehema*, kde mal ešte majetok, alebo aspoň podiel na rodinnom majetku, a vzhľadom na to, že rodina sa zdržiavala v Betleheme po celú dobu *Očisťovania matiek*, t.j. 40 dní, nie je pravdepodobné, že by celú dobu strávila v miestnom *karavanseraji*; z podrobného skúmania antických *profánnych* textov vyplýva, že katalyma znamenala jednoducho miestnosť, veľkú miestnosť, ktorá patrila majiteľovi; *Septuaginta* síce spája slovo katalyma s významom prechodného pobytu v nejakom *útulku*, ale *evanjelista Lukáš* pre také ubytovanie volí výraz *pandocheion*, čiže zájazdový *útulok*, *chán*, *karavanseraj*; niektorí exegeti zastávajú názor, že i v *Lukášovi* (2,7) išlo o veľkú miestnosť vo veľkom dome, ktorá mohla byť podľa majetkových pomerov majiteľa reprezentačne zariadenou „izbou pre hostí“ alebo iba jedinou miestnosťou menej zámožnej rodiny; zdá sa, že táto „veľká miestnosť“ mohla patriť Jozefovmu majetkovému podielu; keď tam však prišiel, bola „veľká obývací miestnosť“ preplnená obyvateľmi domu a inými príbuznými, ktorí už pricestovali; nebola vhodným miestom pre narodenie dieťaťa, preto sa Jozef s Máriou ticho vzdialili a zvolili ako núdzové riešenie chliev pre dobytok, ktorý patril k domu a ktorým mohla byť *jaskyňa* v skale; pozri *hostinec*

katana/gatana - v súvislosti s heslom *meč*: katana je typ bojového *japonského meča* s čepeľou dlhou 61-80cm; základný tvar katany je mierne zahnutá čepeľ, zvyčajne jednobřitová; na čepeľi nasadená *žraločou kožou* potiahnutá rukoväť a opletená stuhou; do opletenia vložené dve ozdoby (menuki, ktorá kryje kolík, ktorý spája rukoväť s čepeľou); záštita sa volá cuba a má zvyčajne kruhový alebo oválny tvar; hlavica (kašira) nepresahuje obrysy rukoväte; cuba, kašira a menuki sú spravidla skutočné umelecké diela na v súčasnosti sú predmetom *zberateľstva*; do súpravy meča patrila aj pošva (čes. pochva); značenie je vždy na ľavej strane čepele, ale najlepší mečiari svoje zbrane často vôbec neznačili

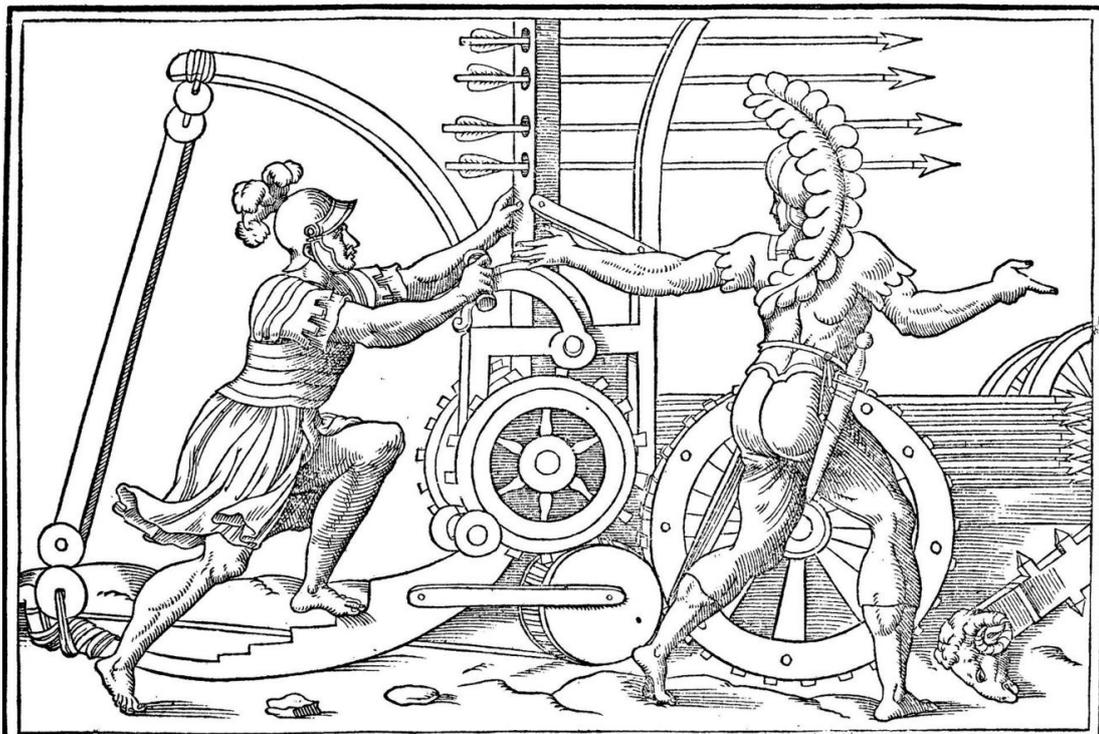

U. Kunijoši: Yukugava Sampey Murenori reže prenosné svietidlo (farebný drevoryt, 1847-1848)

katapult - pozri *zbraň*

<https://sk.wikipedia.org/wiki/Katapult>

Rímsky katapult (rytina, ilustrácia, 1581)

E. Poynter: Katapult (1868–1872)

katari - *kacírske* učenie vychádzajúce z *manicheizmu*; južné *Francúzsko* 13.-14.storočie; údajne z hnutia katarov vyšli *albigénski*; pozri *Peter mučeník*; sv. *grál* (Huf)

Katarína Alexandrijská - panna a mučenica, sťatá podľa povesti na príkaz rímskeho cisára Maxentia na poč.4.st.; pre svoju neistú historickosť vyháť 1969 z cirkevného *kalendára* (pozri *kalendár kresťanský*); najranejšia správa o nej z 9.st. poukazuje na povest' o pohanskej filozofke z *Alexandrie*, *Hypatii*, ktorá zomrela 415 rukami kresťanských fanatických mníchov; ide do istej miery o *apokryfnú postavu*, ktorej život a skutky sa zakladajú iba na legendách; vzhľadom na jednu z najznámejších legiend spájaných so svätou Katarínou záver jej života možno časovo ohraničiť obdobím panovania rímskeho cisára Maxentia (306 – 312); ako napovedá jej meno narodila sa v egyptskej *Alexandrii* a podľa všetkého bola veľmi vzdelanou a krásnou mladou ženou pochádzajúcou dokonca z kráľovského rodu; v najstarších gréckych životopisoch sa nazývala Aicateriné, t.j. „stále čistá“; z toho sa odvodzoval starý latinský tvar mena Ecaterina a pravdepodobne aj ruské Jekaterina; najznámejšia legenda o svätej Kataríne vraví, že ako kresťanská veriaca verejne protestovala u cisára Maxentia proti uctievaniu pohanských modiel; cisár dal zavolať päťdesiat najväčších učencov a filozofov, ktorí mali za úlohu vyvrátiť jej vieru; Kataríne, napriek jej mladému veku, sa však podarilo pred filozofmi svoju vieru obhájiť a dokonca ich presvedčila, aby sa obrátili na kresťanstvo; keď učenci priznali pred cisárom svoj neúspech, dal ich okamžite všetkých popraviť; napriek Kataríninmu víťazstvu bola i ona napokon mučená a popravená; predchádzala tomu však cisárova ponuka na sobáš; Katarína sa však odvolala na *Ježiša Krista*, ktorému sa sľúbila, a ponuku odmietla; nasledovalo väzenie a mučenie; ešte vo väzení obrátila na kresťanstvo cisárovu manželku a dvesto vojakov; Maxentius sa rozhodol Katarínu zlomiť na kolese s vyčnievajúcimi hrotmi; pri mučení sa však koleso zlomilo, a preto rozhodol meč, ktorým bola sťatá; koleso ako nástroj jej múk sa stalo Kataríniným hlavným *atribútom*, s ktorým býva najčastejšie zobrazovaná; prostredníctvom neho sa svätá Katarína stala *patrónkou* všetkých povolání, pri ktorých hrá koleso významnú úlohu (mlynári, kolári, lodníci a pod.); Katarína z Alexandrie patrila medzi najobľúbenejšie kresťanské svätice (predbehla ju iba *Mária Magdaléna*); jedna zo *štrnástich pomocníkov v núdzi*, zobrazovaná s *mečom* a *kolesom*, ktoré bolo jej *atribútom*; príbeh zachytený v *Zlatej legende*; Katarína z Alexandrie sa objavuje v skupinovom *type* zobrazujúcom *Máriu*, nazývanom *Virgo inter virgines/Panna medzi pannami*; je *patrónkou vzdelania* a učnosti všeobecne (pozri *múdrost'*) a osobitne *Karlovej univerzity*; jej *atribútom* je aj *prsteň* (pozri *mystické zasúbenie/mystický sobáš*); je tiež *patrónkou železničiarov*; pozri *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*; *patrón*; *mučeník/martýr*, *lámanie v kolese*

Hall v súvislosti s heslom *prsteň*: zobrazovaná v roli *Kristovej nevesty*; v tomto *mystickom zasúbení* s božstvom navlieka buď dospelý Kristus, alebo častejšie dieťa *Ježiš (Jezuliatko)* na lone *Panny Márie* svätici prsteň na prst; pozri *Benedikt z Nursie* (naratívna scéna 9)

-sv. Katarína Alexandrijská je *patrónkou filozofov* a *kazateľov*, *dievčat*, *panien*, *manžielok*, *učiteľov*, *študentov*, *žiakov*, *univerzít*, *knížnic*, *nemocníc* a všetkých povolání majúcich do činenia s kolesom alebo nožom, napr. kolárov, hrnčiarov, mlynárov, šičiek, *knihlačiarov*, obuvníkov; pozri *patrón*

https://sk.wikipedia.org/wiki/Katar%C3%ADna_Alexandrijsk%C3%A1 (životopis, diela)

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=2

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=12

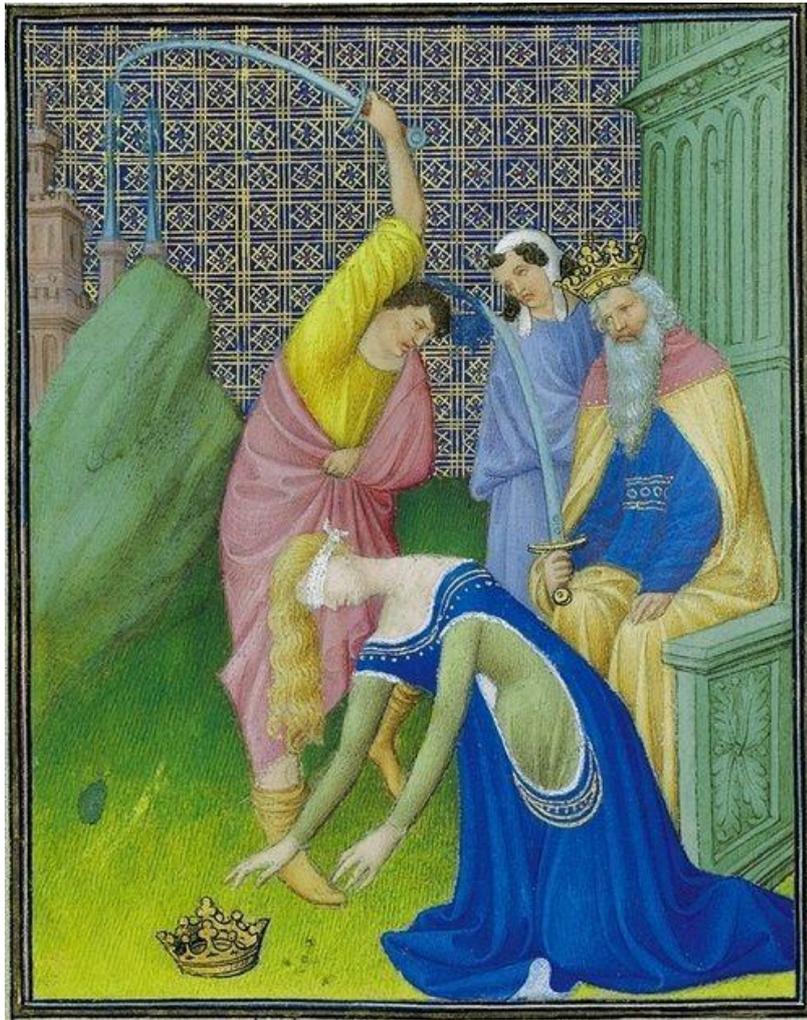
http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=18

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mair_von_Landshut_St._Catherine.jpg
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Suess_St._Catherine_of_Alexandria.jpg
http://www.fara.sk/drietoma/index.files/FD_Sv_Katarina.htm
<http://www.flickr.com/photos/28433765@N07/8601034120/in/photostream/>

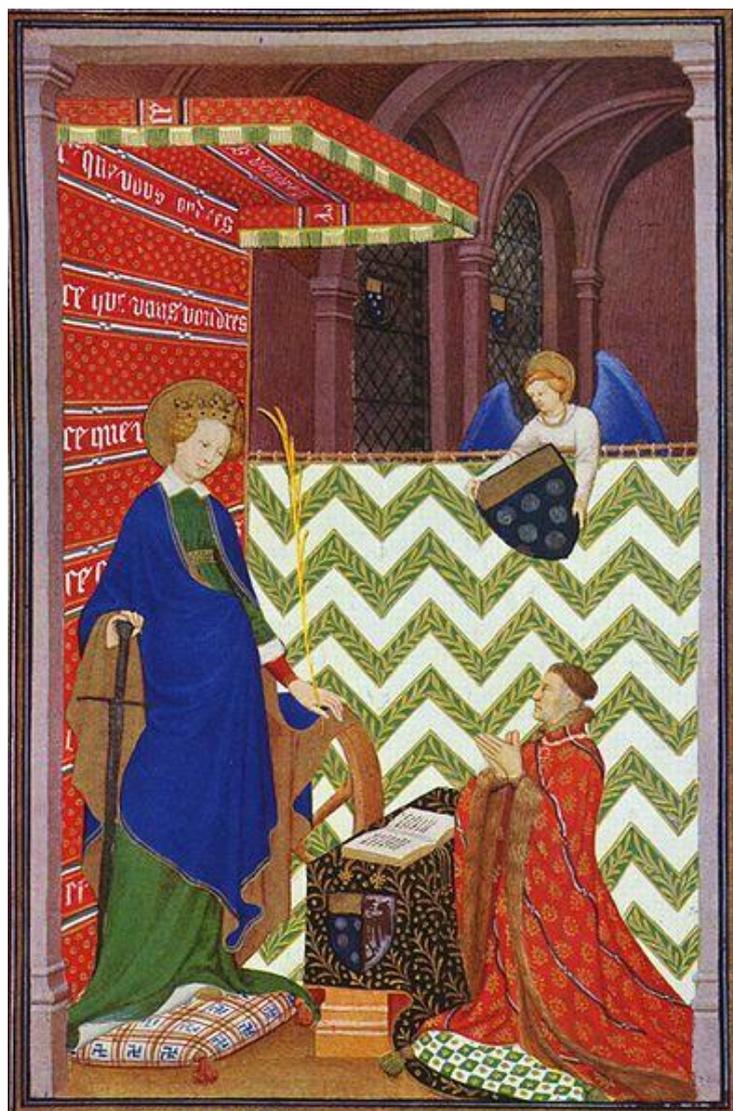

Majster třeboňského oltára: Sv. Katarín Alexandrijská, sv. Mária Magdaléna a sv. Margita Atiochijská (Třeboňský oltár, 1380)

Bratia Limbourgovci: Smrť sv. Kataríny (Hodinky vojvodu z Berry, 1410)

Majster Hodín maršala Boucicaut: Maršal Boucicaut sa modlí k sv. Kataríne (1410-1415)

P. Lorenzetti: Svätá Katarína Alexandrijská (po 1342)

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Katarína (Norimberská kronika, 1440-1514)

Sv. Katarína Alexandrijská (Apokalypsa Galatina, 1435)

K. Witz: Sv. Katarína a Mária Magdaléna (1440)

Majster Madony z Lomničky: Svätá Katarína Alexandrijská (socha zo skrine krídlového oltára P. Márie z kostola sv. Kataríny v Lomničke, 1400 – 1410)

Spišský rezbár: Sv. Katarína z mariánskeho oltára v z Pikalovciach (okolo 1500)

P. Brebiette: Umučenie sv. Kataríny

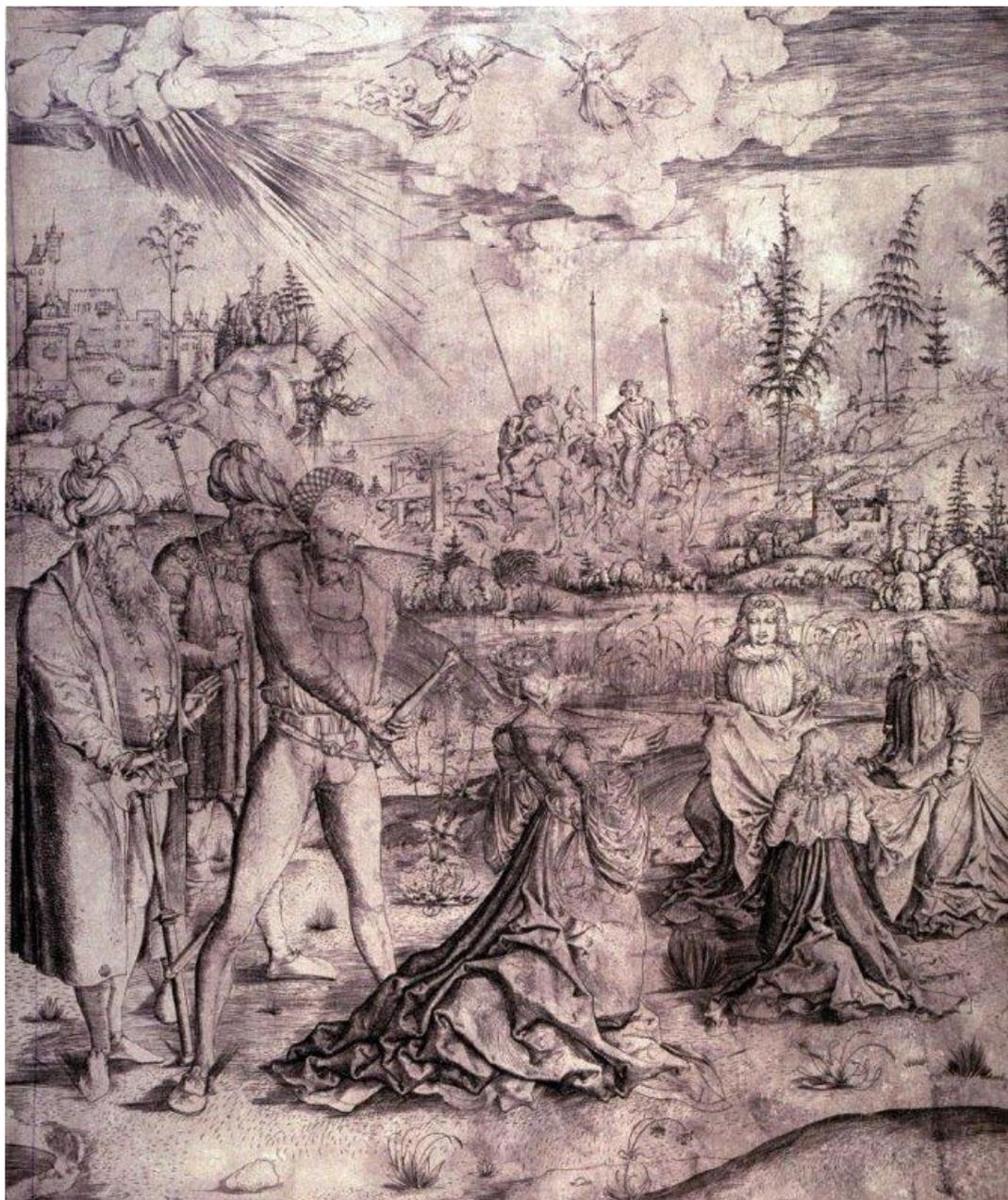
Mair von Landshut: Sv. Katarína (šerosvitová rytina z medeného plechu, 15.-16.st.)

Majster Ludovíta XII: Pieta so sv. Katarínou a sv. Šebastiánom (triptych, emailová maľba, koniec 15.st.)

A. Dürer: S'atie sv. Kataríny (drevoryt, 1496-1497)

Majster MZ Zazinger: Mučeníctvo sv. Kataríny (rytina, 15.-16.st.)

L. Orsi: Martýrium sv. Kataríny (1560)

H. von Kulmbach: Katarína Alexandrijská
Caravaggio: Svätá Katarína Alexandrijská

H. von Kulmbach: Nanebovzatie sv. Kataríny (1514-1515)

F. Lippi: Mystický sobáš sv. Kataríny, panny a mučenice (1503)

A. Altdorfer: S'atie sv. Kataríny (1506)

A. Del Sarto: Nanebovzatie Panny Márie so sv. Giovanni Gualbertom, sv. Bernardom kardinálom, sv. Fidelisom a sv. Katarínou (1530)

Majster z Frankfurtu nad Mohanom: Sv. rodina s hrajúcim anjelom, sv. Katarínou Alexandrijskou a sv. Barborou (triptych, 1510-1520)

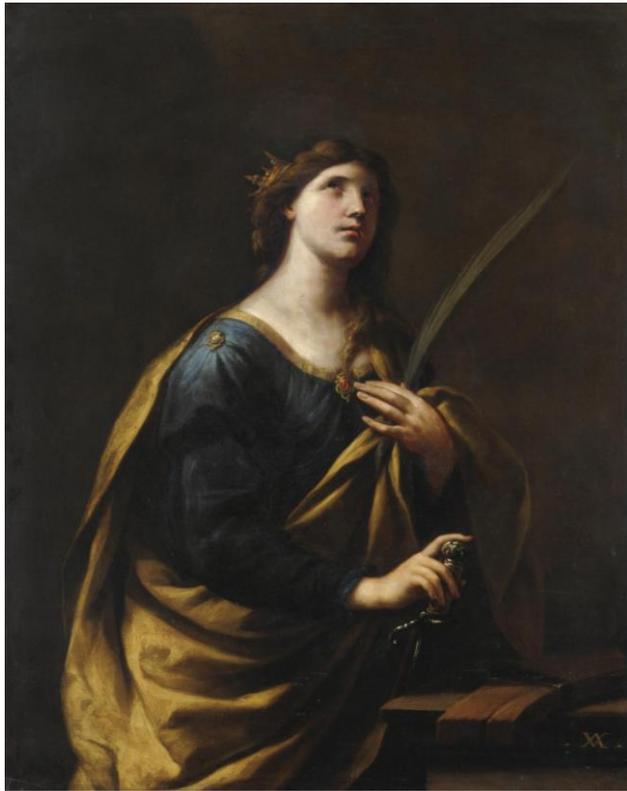
F. de Llanos: Sv. Katarína (16.st.)

A. Gentileschi: Sv. Katarína Alexandrijská (1620)
A. Gentileschi: Sv. Katarína Alexandrijská (1620)

Guercino: Martýrium sv. Kataríny (1653)

A. Vaccaro: Sv. Katarína Alexandrijská (17.st.)

S. Vouet: Sv. Katarína (17.st.)

P. P. Ruben spolu s neznámym rytcom: Svätá Katarína (lept a rytina, 1620)

Slovenský maliar z konca 18.storočia: Sediaca svätá Katarína pri štúdiu (1770-1800)

Katarína Sienská - (†1380); Katarína Benincasa, kresťanská svätica, mystička a členka *dominikánskeho rádu*; narodila sa v *Siene*, pri *morových* epidémiách stratila bratov aj sestry a uvedomila si skutočné ľudské utrpenie; v každodennom živote sa venovala starostlivosti o chorých a chudobných (pozri *charita*); zaujímala sa aj o verejné záležitosti; podieľala sa na navrátení *pápežstva* z *Avignonu* do *Ríma* v čase *schizmy*, rozkolu v kresťanskej cirkvi 14.-15.st.; ako patrónka mesta Sieny hrá dôležitú úlohu v maliarstve *sienskej školy*; má na sebe bielu *tuniku* a *rúško*, čierny *plášť*; v ruke drží *kríž s ľaliou* (symbol *čistoty*) a stojí na *démonovi*; ako narážku na jej spisy drží v ruke *knihu* alebo diktuje písárovi (naučila sa čítať a písať v pokročilom veku); niekedy má v ruke *ruženec*, ktorý má osobitný vzťah k *Dominikovi*; tiež ju vidieť ako ukazuje *stigmy*; niekedy je v spoločnosti *Petra Mučeníka* a samotného *Dominika*; s ostatnými patrónmi Sieny *Ansanom* a *Bernardom Sienským*; pozri *Jezuliatko* (Heinz-Mohr); *kresťanskí svätci*, *mučeníci*, *mysticizmus*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie* a *prirovnania*; *patrón*

Hall v súvislosti s heslom *prsteň*: zobrazovaná v roli Kristovej nevesty; v tomto mystickom zasnúbení s božstvom navlieka buď dospelý Kristus, alebo častejšie dieťa *Ježiš* (*Jezuliatko*) na lone *Panny Márie* svätici prsteň na prst; obdobne *Katarína z Alexandrie*; pozri „*mystické zasnúbenie*“, „*mystický sobáš*“

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sv. Katrína Sienska (Norimberská kronika, 1493)

Giovanni di Paolo: Mystický sobáš sv. Kataríny Sienskej (1460)

Giovanni di Paolo: Katarína Sienská diktuje svoje „Dialógy“

Girolamo di Benvenuto: Smrť Kataríny Sienskej (1500-1510)

G. Cozzarelli: Sv. Katarína Sienská si vymieňa srdce s Ježišovým (15.st.)

C. Dolci: Sv. Katarína Sienská (17.st.)

G. B. Tiepolo: Madona so sv. Katarínou, sv. Ruženou s Dieťaťom a sv. Anežkou (Kostol Santa Maria dei Gesuati, Benátky, 18.st.)

katarzia - duševná očista od viny; v starovekej spoločnosti s diala za pomoci rituálov; pozri *Ixion*

kataster - rozloha pozemkov; v súčasnosti rozloha pozemkov patriacich obci

katastrálne jutro - jutro katastrálne

katastrofy - pozri *živelné pohromy, zemetrasenie*

katedra - gréc. – „sedadlo“; lat. cathedra

-v užšom význame *sedadlo* s opierkou pre chrbát; symbol učenia. *učnosti* a duchovnej autority (pozri *múdrosť, vzdelanie*), blízky významu *trónu*, s ktorým sa však prekrýva významom iba niekedy (*Kristov trón* je súčasne *stolicou* jeho učenia - *evanjelia*); v *antike* katedre zodpovedali najrôznejšie typy stolíc, na ktorých mal právo sedieť pán domu, úradník, filozof, rétor, ale aj významné ženy (pozri *matróna*), zatiaľ čo ostatní stáli (porovnaj význam *kurulské kreslo*); v pôvodnom význame katedra bola biskupský *trón, stolica* v biskupskom chráme (pozri *katedrála, dóm, münster*); v starokresťanskom chráme bola umiestnená v *záveru apsidy* za *oltárom*; v

stredoveku vyvýšená (pozri *estráda/podesta*) na *evanjeliovej strane* chóru, bohato zdobená a opatrená *baldachýnom*; názov sa udržal vo vysokom školstve (napr. katedra filozofie, kedysi stolica filozofie); pozri *Ex cathedra (Petri)*; *mobiliár*; *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

Katedra v Bamberskej katedrále (12.st.)

Katedra sv. Petra (bazilika Sv. Petra v Ríme) - pozri *Ex cathedra (Petri)*

Katedra v Arcibasilica Papale di San Giovanni in Laterano v Ríme

katedrál - stredoveký profesionálny pisár (12.-15.st.), ktorý sa zaoberal *kaligrafickým* prepisovaním kníh (porovnaj hebrejského *sofer*); pozri *čítať a písať*

katedrála - konštrukčné vyvrcholenie *gotiky*; veľký kresťanský *chrám* v meste s *biskupským* sídlom, vyvinutý vo *Francúzsku*; charakteristické znaky: veniec *kaplniek* v polygonálnom *závere*, architektonicky vyjadrený *oporný systém*, pôdorysne vtiahnutý jedno až trojloďový *transept*, troj až päť *lodie* s dvojvežovým *priečelím* (*tympánón*, vstupné *portály*, *rozetové* okno); rozsiahla *sochárska* výzdoba (pozri *architektonické sochárstvo*), *malby* *tabuľové* a *nástenné*, *vitráž*, umeleckoremeselné spracovanie *mobiliára*; za najvyššiu katedrálu v *Európe* považovaný *dóm* v *Koline n. Rýnom* (158m; porovnaj *dóm* v *Rouene* 150m); pozri *galéria kráľovská*, *porta aurea*, *sanktusník*; *Beau Dieu*, *pašiový cyklus*; *katedra*, *Jeruzalemská púť*, *mesačné obrazy*, *opica*, *Posledný súd* (Hall); *Notre-Dame*; *Chapter-House*, *Lady-Chapel*, tzv. *schody spásy*; *kapustová ružička*

K. F. Schinkel: Stredoveké mesto nad riekou (1813)

katedrála Bastia - bývalá rímskokatolícka v Bastia na ostrove *Korzika*; národná pamiatka Francúzska; venovaná Sv. Márii, postavená 1495, rekonštruovaná na zač 17.st.; za kostolom stojí kaplnka Sainte-Croix, známa bujne zdobeným interiérom a postavu Kristových zázrakov

https://en.wikipedia.org/wiki/Bastia_Cathedral

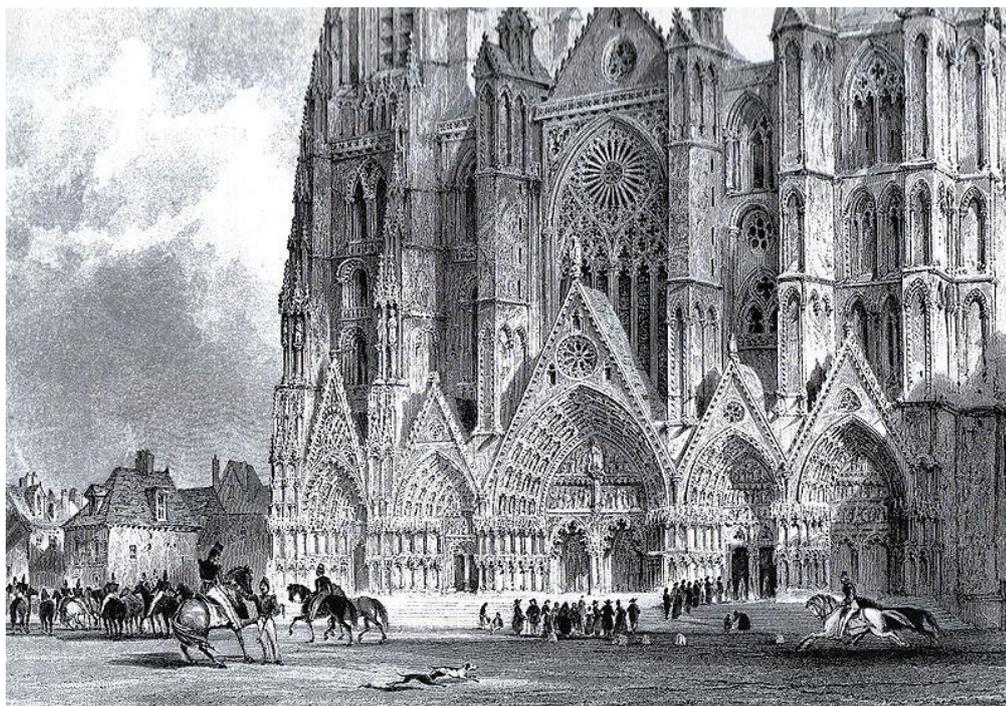

F. Brizio: Pius V. vymenováva miestokráľa Sicílie po bitke pri Lepante v katedrále Bastia (16.-17.st.)

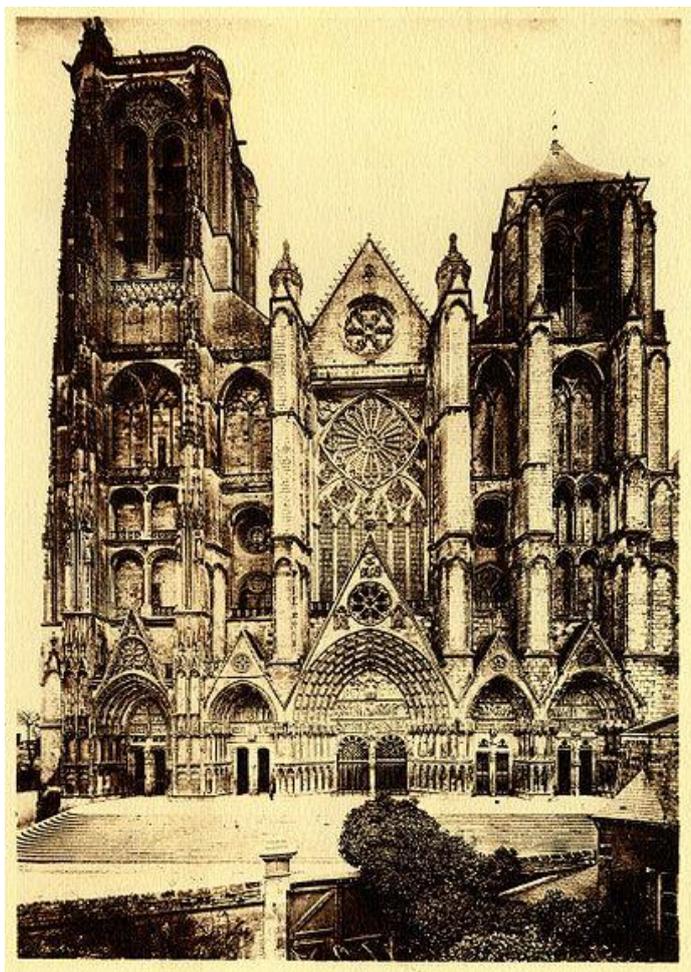
katedrála Cantenburská - pozri *early english style*, *rebrová klenba*

katedrála San Miguel (v Jerez de la Frontera) - **Kostol San Miguel (v Jerez de la Frontera)**

katedrála v Bourges - celým názvom katedrála sv. Štefana v Bourges; začala sa stavať na konci 12.st., dokončená v r. 1270; niektoré práce dokončené až v 16.st.; celú stavbu navrhol architekt Paul-Louis Boeswillwald; od 1992 na zoznamu UNESCO; pozri *T. Alloy*

T. Alloy (kresba), J.H. Le Keux (rytec): Katedrála v Bourges (1840)

Katedrála v Bourges (heliogravura, 1875)

katedrála v Gloucestri - (1351-77); pozri *klenba sieťová*

katedrála v Chartres - v súvislosti s heslom *jeruzalemská púť*: v katedrále v Chartres bol r. 1200 na dlážke vytvorený *labyrint* s jedenástimi kruhmi v štyroch *kvadrantoch*; jeho centrom bola kresba *ruže* zdôrazňujúca *osvietenie* a *ženskosť* (zrejme vo vzťahu k Panne Márii, v neskorom stredoveku symbolu kresťanskej cirkvi); pozri *sv. Anton Veľký, vitráž*

Labyrint v katedrále Chartres (1200)

katedrála v Milánu - *dóm v Milánu*
katedrály -

<http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Kathedrale>

katedrály gotické - *gotické katedrály*
katedrály parížske - *parížske katedrály*
katedrály podľa krajín -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Cathedrals_by_country

katedrály rímsko-katolícke - *rímsko-katolícke katedrály*
katedrály španielske - *španielske katedrály*
katedrály švajčiarske - *švajčiarske katedrály*
kategória pahýle -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Stub_categories

kategória pahýle podľa najvyššej úrovne -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Top-level_stub_categories

kategória pahýle triedenie nevybavených -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Wikipedia_stub_sorting_backlog

kategória podľa času -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_time

kategória podľa geografickej polohy -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_geographical_location

kategória podľa jazyka -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_language

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Languages>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Language>

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Ethnic_groups_by_language_family

kategória podľa kontinentu -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_continent

kategória podľa krajín - pozri *krajina*

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Kategorie_podle_zem%C3%AD

kategória podľa miesta -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Kategorie_podle_m%C3%ADsta

kategória podľa obdobia -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_period

kategória podľa parametrov -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_parameter

kategória podľa štátov a územia -

http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:St%C3%A1ty_a_%C3%BAzem%C3%AD

kategória podľa témy -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_topic

kategória podľa typu -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Categories_by_type

kategória wikipédia nevybavených -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Wikipedia_backlog

kategória wikipédia správa -

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Wikipedia_administration

katechéta, katechétsky - učiteľ *náboženstva*; pozri *vzdelanie*; *Alexandria*

katechumen - nepokrstený človek, žiadateľ o *krst*; porovnaj *neofyt*; symbolizovaný *orlom*; pozri *póst*; *konfirmácia*, *birmovka*; *Biela nedeľa*; *Kvetná nedeľa* (Vavřincová); *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*

kathakali - v jazyku malajálám katha – „príbeh“ a kali – „hrat“

-klasická *indická pantomíma*; vznik v 14.storočí na mytologické témy, s farbistými *kostýmami* a *maskami*; pozri *indické umenie*, *indickí bohovia*; *divadlo indické*; *másala film*; *bharatanátjan*; *tanec*; *pantomíma*; *indická kultúra*

100+1: klasické tanečné *indické divadlo*, kombinácia *tanca*, *hudby*, obrazu, *drámy* a literatúry; na *javisko* prichádzajú bohovia, démoni, hrdinovia z dávnych indických mýtov; táto *scénická* disciplína sa zrodila v malom zväzovom štáte Kérale pred 400 rokmi; jej korene sú ešte staršie; kathakali bolo ovplyvnené *bojovým umením*, *rituálmi* a *náboženstvom*; predstavenia zvyčajne vychádzajú z niektorého klasického *eposu* ako bola napr. *Rámájana* alebo *Mahabharatha*; jednou z kľúčových postáv kathakali je boh *Ardžuna/Arjuna*; herci majstrovsky ovládajú všetky časti svojho *tela*, najmä *tvár* a *hlas* (moduláciu hlasu aj jeho intonáciu, výrazne pohybujú očami, gúľajú nimi rýchlo nielen zo strany na stranu, ale napodobňujú aj pohyb hodinových ručičiek); s hereckou prípravou začínajú už od šiestich až desiatich rokov; základom kathakali sú *gestá* vyjadrované dlaniami a prstami (pozri *mudrá*), ktorými herci komunikujú s divákmi; jestvuje celkom dvadsať štyri základných gest; kombináciou gest oboch rúk môže vzniknúť až 470 rôznych *symbolov*; dôležitou súčasťou predstavenia je *líčenie*; trvá až šesť hodín, lebo každá postava zobrazuje určitý typ a ten je vyjadrený konkrétnou *farbou*; zelená a modrá farba patrí hrdinom a bohom (*Krišnovi* alebo *Arjunovi*), červené fúzy symbolizujú zločincov a démonov, biele fúzy zbožné postavy; počas predstavenia sa používajú iba *bicie nástroje*: *chenda* (bubienok, na ktorý sa hrá paličkami), *chengila* (*gong*), *maddalam* (bubienok, na ktorý sa hrá prstami) a *ilathalam* (*činely*); hudba je veľmi dôležitou súčasťou predstavenia, lebo herci nerozprávajú; text spievajú speváci za sprievodu bicích nástrojov; bohovia a urodzené postavy mlčia, zloduchovia ako *Katis*, *Tatis* a *Karis* vykrikujú a imitujú zvuky prírodných javov a predmetov, napr. brechot psov, fičanie vetra apod.; tanečné pohyby sú výbušné a prudké, ale v žiadnom prípade nie sú *vulgárne*; predstavenie sa hrá vždy večer za tmy; zvyčajne začína o deviatej alebo desiatej a *scéna* je vyzdobená listami *kokosovníka* (pozri *palma kokosová*); začiatok predstavenia ohlasuje úder do bubna; nasleduje tanečné vystúpenie symbolizujúce vzývanie prírody, ďalším číslom je recitív, ktorý predstavuje hlavné postavy príbehu, oblečené a nalíčené; ďalšie číslo patrí spevákom a bubeníkom; na záver sa tancuje; divadlo kathakali zvyčajne trvá niekoľko hodín, pre turistov sa skraca na hodinu až dve; z indického, japonského a čínskeho divadla čerpali najvýznamnejší režiséri minulého storočia; v súčasnosti sa k orientálnym divadelným formám obracia rad európskych divadiel, priamo ich inscenuje alebo sa nimi aspoň inšpiruje; porovnaj *másala film*

100+1: kathakali sa vyvinulo zo starého klasického *tanca* a určite má najbližšie k *pantomíme*; ide o ťažko nadobudnuté umenie, ktoré sa študuje od detstva a to najmenej sedem rokov; hercom je vždy chlapec, ktorý sa musí naučiť ovládať nielen svoje telo, ale predovšetkým obličaj (obočie, ústa, líce svaly, oči); oči sú obrovsky pohyblivé v beľme, ktoré sčervená vložení zvláštneho zrníčka; hľadá *vpravo, vľavo, hore, dole*; každý pohyb má svoj význam, svoj poriadok, každá *emócia* je presne vymedzená; v kathakali sú určené *gestá*, ktoré sú rečou vyjadrujúcou pocity ako je strach, úžas, hnev, nespokojnosť; rovnakým spôsobom dáva herec najavo, či predstavuje muža alebo ženu, či je otec alebo syn; ja - ty, tu - tam, idem - jem, to všetko vie vyjadriť dobrý herec; herec je strnulý a súčasne pohyblivý ako *bábka*; nepatrným pohybom prechádza z jednej štylizovanej emócie do ďalšej; *ilúzia* je dokonalá; pomalý slon v podaní herca máva ušami, uteká, had sa plazí, ryba pláva; herec sa najmenej hodinu a pol pred predstavením líči a to buď sám, alebo za pomoci maskéra; na obličaji spolu vytvárajú zložité, ale presne predpísané vzorce; zelení sú hrdinovia, *červená farba* znamená *zlo*, *žltá farba* patrí ženám (rovnako ako egyptské *hieroglyfy* a kresby; pozri *ženský princíp*); farby je možné kombinovať, pretože charaktery postáv nie sú vždy jednoduché; herec je nalíčený, na hlave má zlatú korunu podobnú *svätožiare* a predvádza svoju rolu; príbehy sú vždy odvodené zo starých bájí: hrdina zabije démona a potom, čo zdolá nástrahy, ktoré pred neho kladú duchovia lesa, *dobro* vždy zvíťazí nad *zlom* (pozri *dualizmus*); kathakali sa hrá na ľudových stretnutiach, najčastejšie na chrámových festivaloch, kde jeden herec vydrží na scéne niekoľko hodín; keď celkom vyčerpaný odchádza, aby postúpil miesto ďalšiemu, publikum ani nedýcha a čaká, čo bude ďalej, lebo tieto príbehy oživujú skromný život Indov

katholikón - z gréc. katholús – „pre všetkých, všeobecný“

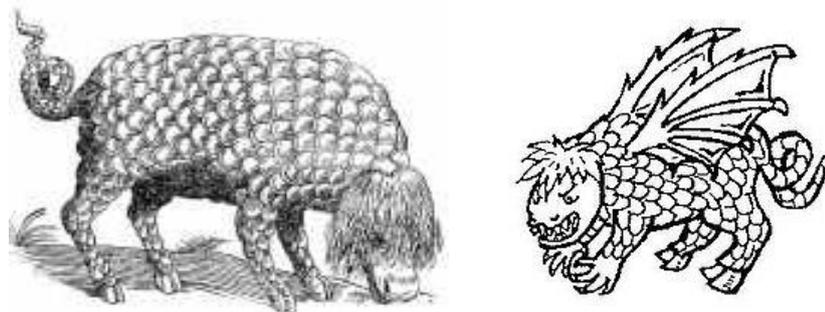
Dudák: v gréckej *ortodoxnej* cirkvi (pozri *pravoslávie*) hlavný, obecne prístupný kostol *kláštora*; pozri *katolicizmus*

katoblepas - www: gréc. καταβλέπω/katablépo – „dolu pozerajúci“

-podľa *Plínia st.* egyptské *monštrum*, ktoré sa živí jedovatými krami a dokáže zabíjať *pohľadom*, prípadne *dychom*; zobrazovaný ako šupinatý býk s hlavou zarastenou dlhými chlpmi, *antilopa kónská* so zahnutými rohmi atď.; v *stredoveku* bol katoblepas občas nazývaný *Gorgonou* (pre svoj vražedný pohľad); pozri aj *bazilišek*; *atribúty, symboly alegórie a prirovnania*

-legendárny tvor z Etiópie; to by mohol byť skreslený opis antilopy gnu; Plínius st. vo svojej knihe „*Natural History*“; malo to byť zviera s priemernou veľkosťou tela, pomalé, s ťažkou hlavou; Aelian v „*Prírode zvierat*“ hovorí, že ide bylinožravé zviera ako býk s ťažkou hlavou, hustou hrivou, krvou podliate oči, šupinatým chrbtom a hustým obočím; hlavu má natoľko ťažkú, že sa môže len pozeráť dole; má tiež jedovatý dych, pretože je len jedovaté rastliny

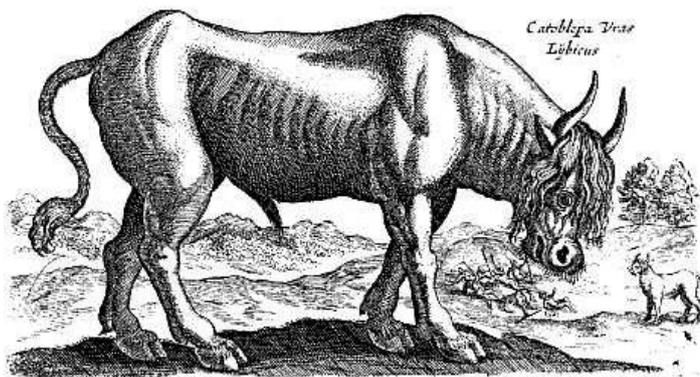
<http://pl.wikipedia.org/wiki/Katoblepas>

Katoblepas

Katoblepas

Jána Jonston: Katoblepas (rytina, 1657)

katolicizmus - z gréc. katholús – „pre všetkých, všeobecný“; jeden z troch základných smerov *kresťanstva*; pozri *katolícka cirkev*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Catholicism>

A. Pietersz van de Velle: Lov duší. Alegória žiarlivosti medzi rôznymi náboženskými denomináciami počas dvanásťročného príméria medzi holandskou republikou a Španielskom (1614)

katolícka cirkev - rozdelenie na katolícku a pravoslávnu cirkev nastalo v období 1054-1204; v 16.st. došlo k oddeleniu *protestantizmu*; charakteristické črty katolicizmu: centralistická cirkevná hierarchia po vzore monarchie (hlavou cirkvi je pápež so sídlom vo *Vatikáne*); prameňom vierouky *biblia* (pozri *kánon*) a cirkevná tradícia (porovnaj *protestantizmus*); okrem spoločných *dogiem* má osobitné: *nepoškvrnené počatie Panny Márie*, *nanebovstúpenie Panny Márie*, *neomylnosť pápeža* (v oblasti teologických dogiem), výrazné rozlišovanie *kléru* a *laikov*, *celibát* kňazov

pozri *klérus*, *klerik*, *páter*; *reformácia*, *protireformácia*, *rekatolizácia*, *inkvizícia*, *interdikt*, *exkomunikácia*; *Tomáš Akvinský*, *tomizmus*, *benediktíni*, *valdénski*, *albigenci*, *slobodomurárstvo*, *konfirmácia/birmovka*, *abort*, *ornát*, *liturgický odev*, *biret*; *kánon 2 (Malý biblický slovník)*; *synoda*, *koncil*; *krížová výprava*; *Kvetná nedeľa*

katolícke kláštory -

http://fr.wikipedia.org/wiki/Cat%C3%A9gorie:Abbaye_catholique

katolícke kláštory francúzske - *francúzske kláštory katolícke*

katolícki mučeníci - pozri *kresťanskí mučeníci*

https://en.wikipedia.org/wiki/Category:Catholic_martyrs

katolícki svätci - pozri *kresťanskí svätci*

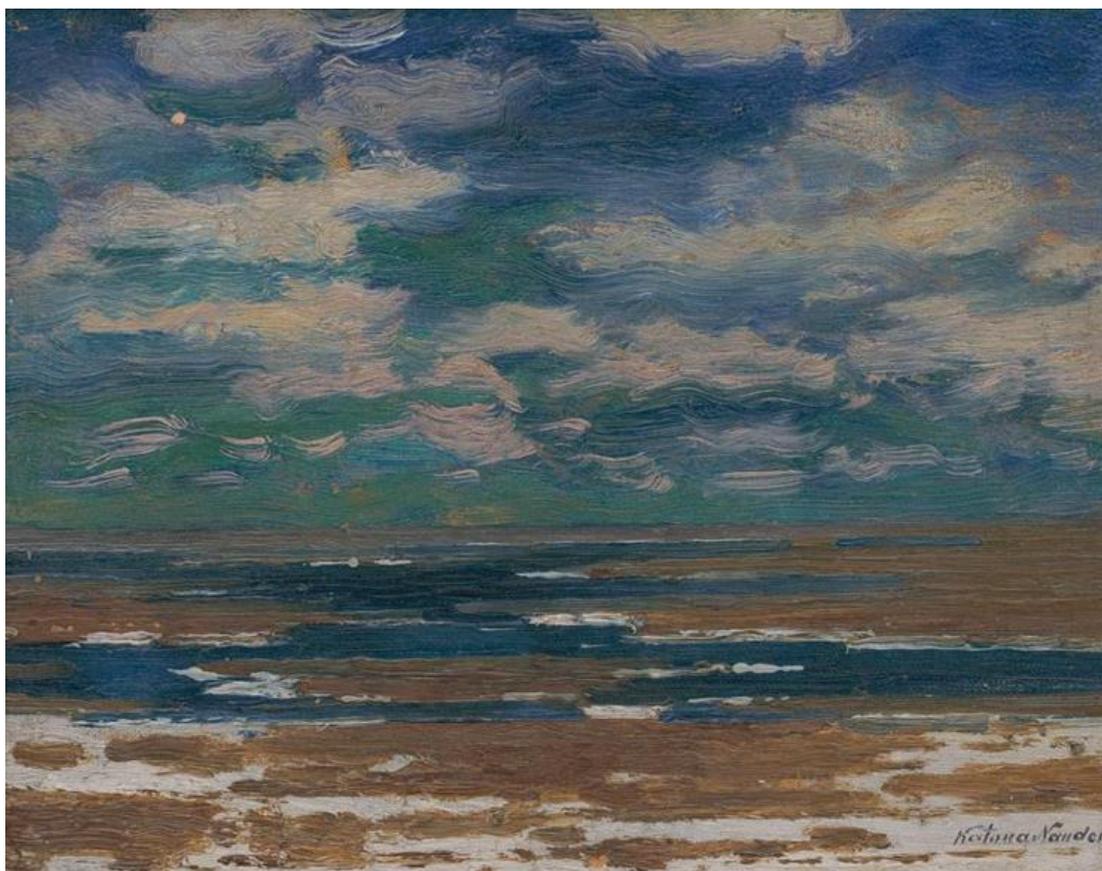
http://es.wikipedia.org/wiki/Categor%C3%ADa:Santos_cat%C3%B3licos

Katona Nádor - (1932); maďarsko-slovenský maliar; príp. Nathan Kleinberger, Nathan Ferdinand Kleinberger, Ferdinand Katona; žiak *L. Medňanského*; na pozvanie L. Mednyánszkeho prišiel v roku 1880 do Strážiek pri Kežmarku, kde získal umeleckú propedeutiku; v rokoch 1884-1890 študoval na Uhorskom kráľovskom učilišti kreslenia a Ústave pre profesorov kreslenia v Budapešti (prof. J. Greguss, B. Székelyi, K. Lotz); od roku 1890 študuje na Akadémii Julian v Paríži (prof. B. Constant, J. P. Laurens); v roku 1891 tvorí v *Barbizonne* (pozri *barbizonská škola*); v rokoch 1892-1893 absolvoval študijné cesty do Londýna a Holandska; po ukončení štúdií v roku 1893 žil Katona až takmer do konca storočia v sídle Medňanských v Strážkach; pod vplyvom L. Medňanského sa venoval hlavne krajinomalbe, ktorá odrážala jeho časté depresívne nálady - nízke zamračené oblohy, večerné daždivé scény, pesimistické nálady súmrakov; v roku 1898 prvýkrát

vystavoval na Národnom salóne v Budapešti; v roku 1899 sa usadil a tvoril v Budapešti; kontaktoval sa s maliarstvom szolnockej kolónie; jeho paleta sa presvetlila, objavili sa slnkom prežiarené *luministické* plenéry z južného Slovenska, Balatonu a Szolnoku i dovedy takmer celkom chýbajúce figurálne motívy (plesy, koncerty, slávnosti); v roku 1901 získava ocenenie v Paríži, cenu Kruhu priateľov umenia; zároveň sa stáva spoluzakladateľom Spolku szolnockých umelcov; v rokoch 1904-1905 absolvuje študijnú cestu do Ruska; v Moskve je účastný revolúcie a je vykázaný z krajiny; v roku 1908 získava Zlatú medailu v Londýne, v roku 1913 získava Veľkú zlatú medailu v Národnom salóne v Budapešti; až do svojej smrti získava rad ďalších významných ocenení; z Budapešti sa každoročne vracal na *Spiš* a do *Tatier*, ktoré sa stali dominujúcim námetom jeho neskorého maliarstva; pozri *slovenskí maliari*; *maďarskí maliari*; *monochromia*, *camaieu rouge*, *oblak*, „*údená šunka*“

<http://www.webumenia.sk/autor/4768>

<http://www.eantik.sk/autor/64/katona-nandor/> (životopis)

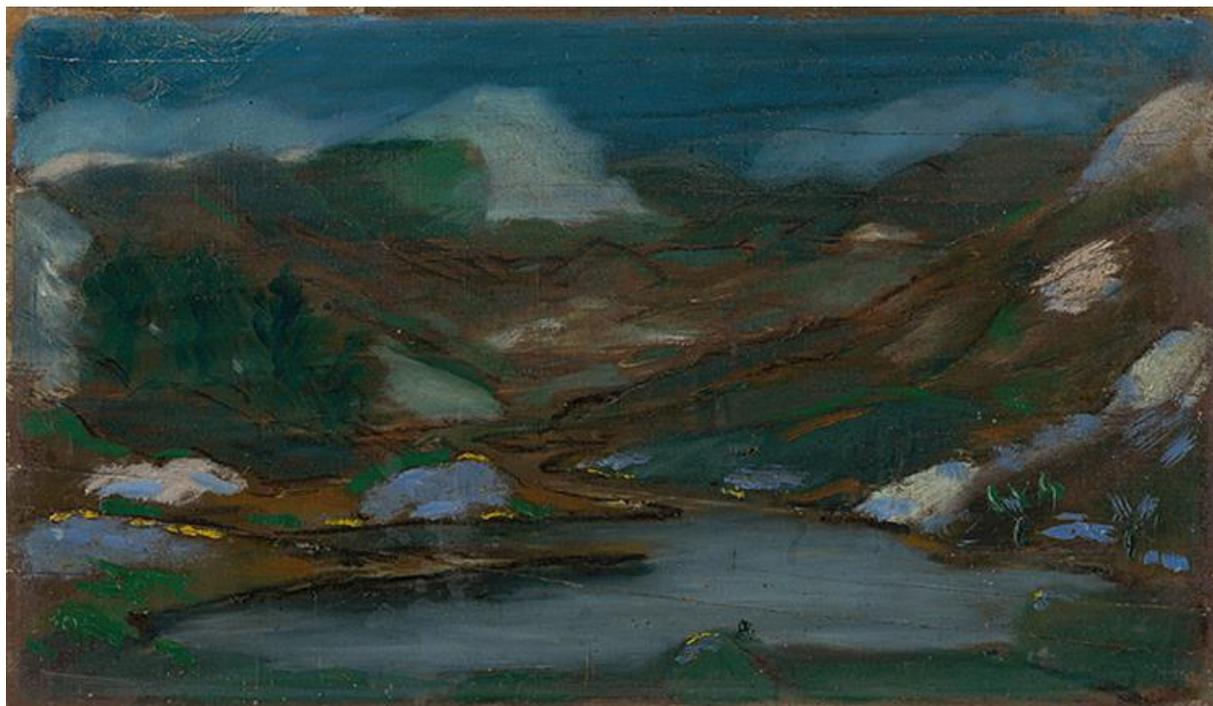
N. Katona: Krajina s jarnými oblakmi (1910-1930)

N. Katona: Krajina (1910)

N. Katona: Krajina pred večerom (1910-1930)

N. Katona: Horská krajina (1910-1920)

F. Katona: Zimný deň vo Vysokých Tatrách (1910-1930)

F. Katona: Pohľad na Vysoké Tatry (1900-1910)

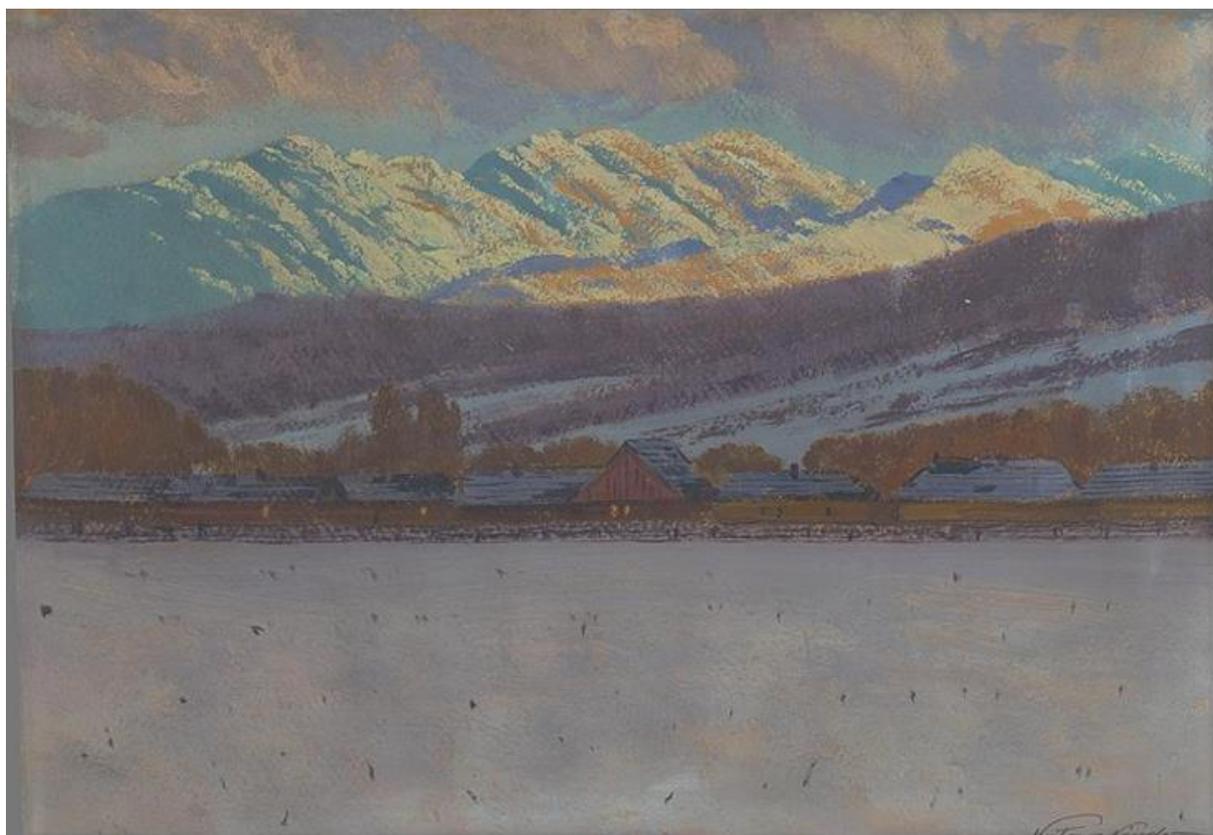
F. Katona: Tatry v noci (okolo 1900)

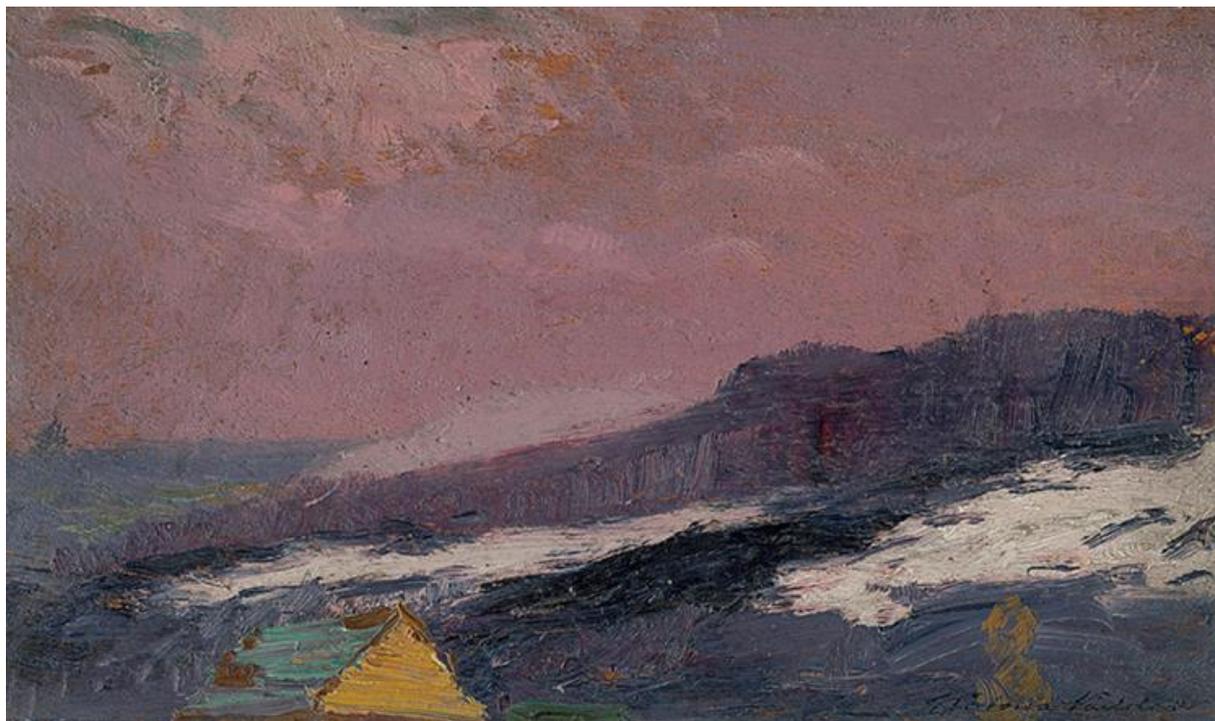
F. Katona: Tatranský motív (po 1900)

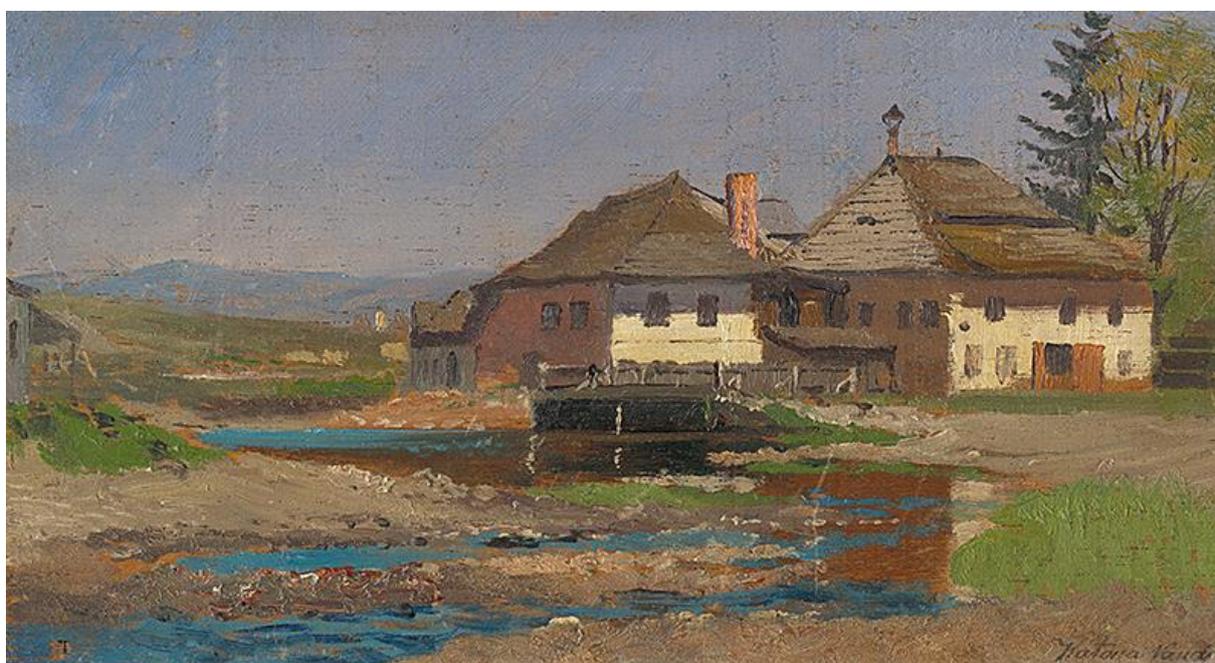
F. Katona: Podvečerná tatranská krajina (po 1900)

F. Katona: Tatranská krajina (1926)

F. Katona: Včasná jar (1900-1920)

F. Katona: Kúria v spišskej dedine

F. Katona: Cigánsky tábor za búrky (1910-1930)

F. Katona: Pohľad na Strážky (1890-1900)

W. Katzheimer: Kristus vysielá apoštolov (15.st.)

katun - úsek *mayského kalendára* (7200 dní)

katzbalger - *www.:* krátky meč *lancknechtov*; pozri *meč dvojručný*; *meč*

kazematy - zaklenuté obranné priestory *opevnenia*, určené pre posádku, delá a muníciu; chodby v *opevnení* renesančných, barokových a klasicistických pevností; primárne tieto chodby slúžili ako prístup k streleckým či delovými komorám, výpadovým brámkam a podobným vojenským zariadením; neskôr slúžili aj ako skladisko zbraní a iného vojenského materiálu a ako priestor pre ubytovanie vojska; často tiež bývali žalárom (pozri *väzenie*); ako *kasematy* sa označovalo tiež obrnené delostrelecké stanovišťa sekundárneho delostrelectva na vojnových lodiach umiestnené v strednej časti lode

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Kasematy>

P. G. van Os: Kazematy v Maardenu 1814 (1814)